

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

RAPORTUL REPUBLICII MOLDOVA

**cu privire la implementarea Recomandărilor Raportului Grupului de experți
privind combaterea traficului de persoane din cadrul Consiliului Europei
(GRETA) publicat la 3 decembrie 2020**

Chișinău, 2022

ABREVIERI

ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APC	Autoritate Publică Centrală
APL	Autoritate Publică Locală
BMA	Biroul Migrație și Azil
CAP	Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane
CCTP	Centrul pentru combaterea traficului de persoane
CCCI	Centrul pentru combaterea crimelor informatice
CI „La Strada”	Asociația Obștească Centrul internațional pentru protecția și promovarea drepturilor femeii „La Strada”
CNA	Centrul Național Anticorupție
CN CTFU	Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane
CNPAC	Centrul național de prevenire a abuzului față de copii
CT	Comisie teritorială pentru combaterea traficului de ființe umane
CSI	Comunitatea Statelor Independente
GCO	Grup criminal organizat
GRETA	Grupul de experți independenți privind combaterea traficului de persoane din cadrul Consiliului Europei
IGPF	Inspectoratul General al Poliției de Frontieră
EMT	Echipa multidisciplinară teritorială din cadrul Sistemului național de referire
EUBAM	Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și în Ucraina
EUROPOL	Oficiul European de Poliție
ICMPD	Centrul Internațional pentru Migrație și Dezvoltare a Politicii
INJ	Institutul Național al Justiției
INTERPOL	Organizația Internațională de Poliție Criminală
IGP	Inspectoratul General al Poliției
ÎMM	Întreprinderi mici și mijlocii
HG	Hotărâre de Guvern
MAEIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
ME	Ministerul Economiei
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MF	Ministerul Finanțelor
MS	Ministerul Sănătății
MJ	Ministerul Justiției
MNRV	Mecanismul național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale

ODA	Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului
OIM	Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Republica Moldova
ONG	Organizație neguvernamentală
OI	Organizație Internațională
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
Plan național	Plan național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane
PG	Procuratura Generală
UE	Uniunea Europeană
RM	Republica Moldova
SAP	Serviciul de asistență și protecție a bărbaților victime ale traficului de ființe umane
SELEC	Centrul Sud-Est European de aplicare a Legii
SP	Secretariat Permanent al CN CTFU
SNR	Sistemul național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane
ȘP	Școli profesionale
TFU	Trafic de ființe umane
TC	Trafic de copii
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

CUPRINS

Introducere.....	5
Privire de ansamblu asupra realizărilor din domeniul antitrafic obținute de către Republica Moldova în perioada 2021-2022.....	6
Răspunsul național cu privire la implementarea Recomandărilor Raportului GRETA.....	8

INTRODUCERE

Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane („Convenția”), a fost semnată la Varșovia la 16 mai 2005 și este în vigoare din 1 februarie 2008.

Ca urmare a celei de-a III-a runde de evaluare a Grupului de experți privind combaterea traficului de ființe umane (GRETA), la 3 decembrie 2020 a fost publicat Raportul cu recomandări pentru Republica Moldova.

Urmare a acestor recomandări, Guvernul Republicii Moldova a corelat politicile sale din domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane („TFU”) și respectiv până la 4 decembrie 2022 urmează să informeze Comitetul Părților despre măsurile luate în acest sens în perioada 2021- 2022 (ianuarie- septembrie).

Astfel, prezentul raport constituie o analiză a datelor și tendințelor în domeniul prevenirii și combaterii TFU, precum și a acțiunilor implementate și rezultatelor obținute de către comunitatea antitrafic din Republica Moldova („RM”) privind implementarea recomandărilor GRETA.

Raportul este structurat în capitole și oferă o privire de ansamblu asupra realizărilor din domeniul antitrafic obținute de către RM în perioada 2021-2022 (ianuarie -septembrie) în conformitate cu paradigma celor 4P ai politicii – recomandată de standardele internaționale în acest domeniu (Prevenire, Protecție, Pedepsire, Parteneriat) cât și abordează răspunsul național cu privire la implementarea Recomandărilor Raportului GRETA.

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA REALIZĂRILOR DIN DOMENIUL ANTITRAFIC OBȚINUTE DE CĂTRE REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA 2020-2022.

În contextul politicilor realizate de către RM în domeniul prevenirii și combaterii TFU e de menționat că Guvernul RM a depus eforturi susținute și consecvente, de comun cu partenerii, atât în vederea implementării recomandărilor GRETA, cât și în vederea dezvoltării unei abordări holistice și multidisciplinare în procesul de implementare, monitorizare și evaluare a politicii naționale în ansamblu prin prisma celor 4 P: Prevenire, Pedepsire, Protecție, Parteneriat.

Prin Hotărârea de Guvern („HG”) nr. 319/2021 a fost aprobat al doilea *Plan de acțiuni pentru anii 2021-2022 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023*. Acțiunile au fost identificate în comun de autoritățile publice și societatea civilă, consultate cu partenerii de dezvoltare, și asigură continuitatea implementării Strategiei naționale, inclusiv contribuie la implementarea recomandărilor înaintate de către mecanismele internaționale de evaluare pe domeniu.

La data de 15.12.2021 prin Ordinul comun nr. 17/1173/528/1652 a Ministrului Muncii și Protecției Sociale, Ministrului Sănătății, Ministrului Afacerilor Interne și Ministrului Educației și Cercetării, a fost aprobat *Ghidul de aplicare practică a mecanismului de cooperare intersectorială*, în scopul facilitării implementării prevederilor HG nr. 270/2014 cu privire la aprobarea *Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*.

Cu suportul OIM în anul 2021 a fost elaborat *Ghidul de informare în domeniul traficului de ființe umane (pentru angajații industriei transportului internațional de pasageri privind identificarea și referirea victimelor/prezumatelor victime ale traficului de ființe umane)*¹ Scopul acestuia este de a familiariza angajații cu prevederile cadrului legal și instituțional în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, procedura de identificare și referire a victimelor/prezumatelor victime ale traficului de ființe umane, asistența și protecția victimelor/prezumatelor victime, conduita etică profesională în interacțiunea cu victimele TFU.

Prin HG nr. 347/2022 a fost aprobat *Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia*. Obiectivele și acțiunile documentului, au drept scop consolidarea sistemului de protecție socială a copilului din RM, pentru a răspunde prompt și eficient la nevoile fiecărui copil.

Începând cu luna martie 2022 în mun. Bălți și-a început activitatea primul Centru regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, de tip Barnahus, menit să asigure prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale., mun. Bălți.

Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025, a fost aprobat prin HG nr. 576/2022. Obiectivele și acțiunile cuprinse în Program urmează a fi realizate în 9 domenii prioritare, printre care se regăsește: *drepturile persoanelor rome migrante și combaterea traficului de ființe umane; activitatea mediatorilor comunitari*.

¹ <http://www.antitrafic.gov.md/libview.php?l=ro&idc=101&id=1361&t=/Transparenta/Ghid-de-informare-in-domeniul-traficului-de-fiinte-umane-pentru-angajatii-industriei-transportului-international-de-pasageri-privind-identificarea-i-referirea-victimelorprezumatelor-victime-ale-traficului-de-fiinte-umane>

A fost elaborat Conceptul Programului de ocupare a forței de muncă pentru perioada 2022-2026 care reprezintă viziunea Ministerului Muncii și Protecției Sociale în vederea elaborării noului document de politică publică pe sectorul dat. Astfel Obiectivul general al proiectului Programului este de a îmbunătăți situația de pe piața muncii din Republica Moldova prin diminuarea ratei de inactivitate și creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă și a calității muncii, sporirea productivității, competitivității și capacității de angajare a forței de muncă și asigurării unui grad mai ridicat de integrare a grupurilor vulnerabile (persoane cu dizabilități, foștii și actualii deținuți, migranți, minorități etnice etc.) în piața muncii.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, documentul care indică direcțiile de dezvoltare a țării în următorii șapte ani, a fost aprobată la 13 octombrie 2022 de Parlament în prima lectură. Proiectul reprezintă o viziune strategică pe termen lung, care adaptează la contextul național prioritățile angajamentelor internaționale asumate de țara noastră conform Acordului de Asociere la UE și ale celor care derivă din statutul de țară candidat pentru aderarea la UE, care include și componenta prevenirii și combaterii TFU. Obiectivele de dezvoltare conținute în strategie reflectă aspirațiile de creștere a bunăstării oamenilor din Republica Moldova, îmbunătățirea vieții cetățenilor, europenizarea instituțiilor statului, consolidarea democrației, statului de drept și respectului pentru drepturile omului.

În septembrie 2022, Cancelaria de Stat, în parteneriat cu Consiliul Europei, a organizat o masă rotundă cu participarea comunității antitrafic din Republica Moldova. Scopul evenimentului a fost analiza situației privind implementarea recomandărilor de către Republica Moldova, ca urmare a celei de-a III-a runde de evaluare a Grupului de experți privind combaterea traficului de ființe umane (GRETA) și a recomandărilor Comitetului Părților privind implementarea Convenției Consiliului Europei în lupta împotriva traficului de ființe umane.

RĂSPUNSUL NAȚIONAL CU PRIVIRE LA IMPLEMENTAREA RECOMANDĂRILOR RAPORTULUI GRETA

1. Dreptul la informare

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să consolideze procesul de acordare de informații în diferite limbi (inclusiv online) pentru victimele prezumate și cele identificate în mod oficial drept victime al TFU în ceea ce privește drepturile lor, serviciile disponibile și modalitatea de a le accesa, precum și implicațiile faptului de a fi recunoscut drept victimă a traficului. Acest lucru se referă în special la informațiile privind dreptul la despăgubire (a se vedea, de asemenea, punctul 93). Angajații organelor de drept ar trebui să fie formați și instruiți în continuare cu privire la modalitatea de a explica corect victimelor drepturile lor (paragraful 43).

În anul 2020 au fost operate modificări la alin 4) art. 58 Cod procedură penală („CPP”), după cum urmează: „Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, victima traficului de ființe umane și victima traficului de copii, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune de asemenea de următoarele drepturi:

1) să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;

2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul;

3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;

4) să primească o hotărâre judecătorească despre compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune.”

Astfel, în corespundere cu legislația națională și tratatele internaționale de specialitate, ca măsură specială de asistență, este implementată asigurarea informării victimei, dar și a prezumatelor victime ale TFU, privind drepturile de care beneficiază. Procurorii și ofițerii de urmărire penală au fost atenționați asupra asigurării informării și lămuririi dreptului victimelor de a beneficia de protecție². Accesul la informații cu privire la procedurile judiciare relevante într-o limbă pe înțelesul victimei este asigurat prin faptul că victima poate beneficia de interpret în cadrul procedurilor penale. În cazul în care victima solicită să fie recunoscută ca parte civilă, organul de urmărire penală o recunoaște în această calitate, cu intentarea unei acțiuni civile care poate să cuprindă solicitări de a recupera atât prejudiciul material, cât și cel moral de la traficant.

În perioada anului 2021, 60 victime adulte și 27 victime minore, iar în 2022 (ianuarie-septembrie) 80 victime adulte și 40 minore au fost informate într-un limbaj accesibil despre drepturile lor în procesul penal.

Altă măsură vizează migrații, deoarece evenimentele, care au loc începând cu 24.02.2022 pe teritoriul Ucrainei, generează un exod al populației din această țară, iar traseul de deplasare a persoanelor strămutate din Ucraina include și teritoriul RM ca țară de destinație sau de tranzit. Pe site-ul Procuraturii Generale³ („PG”) au fost publicate spoturi privind drepturile persoanelor strămutate din Ucraina, atât în limba ucraineană, cât și în limba engleză.

² art.58 alin.(5) din CPP

³ www.procuratura.md

În contextul crizei refugiaților din Ucraina, în cadrul parteneriatului stabilit între Ministerul Muncii și Protecției Sociale („MMPS”) cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova („OIM”), de către parteneri au fost elaborate materiale informative cu privire la reducerea riscului de TFU și exploatare la frontiera de stat. Materialele informative fiind plasate inclusiv pe pagina web a MMPS⁴, www.antitrafic.gov.md și pe pagina web creată pentru oferirea informațiilor necesare pentru refugiați⁵, dar a avut loc și distribuirea lor la punctele de trecere ale hotarului țării.

Totodată, urmare a situației din Ucraina și condițiile în care orice criză de acest gen sporește riscurile de TFU, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa („OSCE”) și compania Thomson Reuters au lansat campania online „Be safe”. Pe pagina oficială a campaniei www.helpforukrainians.info, poate fi găsită informația utilă care vine să sporească nivelul de conștientizare a riscurilor legate de TFU. Astfel, cetățenii ucraineni pot afla despre semnele directe ale TFU și pot solicita ajutor de la autoritățile țărilor în care s-au refugiat.

În vederea formării și instruirii angajaților organelor de drept cu privire la modalitatea de a explica corect victimelor drepturile lor, PG a elaborat Instrucțiunea nr.6/2-12d/21-812 din 21.07.2021 privind îmbunătățirea practicii în domeniul facilitării acordării serviciilor de suport victimelor infracțiunilor TFU și victimelor-copii a exploatarei sexuale, prin care procurorii care exercită urmărirea penală sau după caz, conduc urmărirea penală, au fost obligați să asigure întreprinderea de ofițerii de urmărire penală a următoarelor acțiuni:

- informarea victimei/părții vătămate cu privire la drepturile sale în maniera în care ea le poate înțelege,
- evaluarea riscurilor iminente pentru victimă și a necesităților sale,
- informarea victimei despre Centrele existente care prestează servicii de asistență în diverse domenii la nivel local și regional,
- dispunerea/solicitarea întocmirii rapoartelor de evaluare psihologică ori a expertizelor psihiatrico-psihologice, pentru a constata consecințele psiho-comportamentale ale exploatarei,
- asistența juridică garantată de stat.

2. Asistența juridică specializată și asistența juridică gratuită

GRETA îndeamnă autoritățile moldovenești să își consolideze eforturile pentru a facilita și garanta accesul la justiție pentru toate victimele TFU, indiferent de veniturile lor, asigurându-se că primesc servicii juridice specializate și asistență juridică gratuită la o etapă timpurie, inclusiv prin:

- ***instruirea avocaților din cadrul centrelor de asistență juridică de stat cu privire la drepturile victimelor traficului***

În anul 2021 în cadrul proiectului „Consolidarea Răspunsului Guvernului la Fenomenul Traficului de Ființe Umane și Îmbunătățirea Protecției Victimelor Traficului și Martorilor în RM”, a cărui partener de implementare și beneficiar este Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat („CNAJGS”), una dintre activitățile planificate a fost elaborarea unui *Ghid pentru avocații care acordă asistență juridică garantată de stat victimelor TFU*⁶.

⁴ <https://www.social.gov.md/>

⁵ <https://dopomoga.gov.md/>

⁶ https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/1584/ghid_avocati__2_.pdf

Ghidul a fost elaborat de către avocați și psihologi specializați în asistența victimelor TFU. ***instituirea a unui sistem în cadrul Asociației Barourilor sau al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat pentru certificarea avocaților calificați să ofere asistență juridică pentru victimele traficului și pentru a se asigura că victimele traficului și inculpații din cauzele de TFU nu sunt reprezentați de aceeași avocați***

Pe pagina oficială web a CNAJGS⁷ sunt publicate domeniile de specializare ale avocaților și lista acestora, unul dintre domenii fiind acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat persoanelor victime ale infracțiunilor, inclusiv TFU. De asemenea, în *Planul de acțiuni al Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025* (Legea nr.211/2021), la obiectivul „2.1. Îmbunătățirea accesului la justiție și a sistemului de protecție a drepturilor omului în sectorul justiției”, a fost stabilită acțiunea „*Extinderea specializării avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe categorii de grupuri vulnerabile (victimele violenței în familie, victimele traficului de ființe umane, victimele torturii și tratamentului inuman, minori etc.), inclusiv actualizarea permanentă a listei avocaților specializați*”.

- ***asigurarea unei finanțări adecvate pentru asistență juridică și asistență juridică gratuită pentru victimele TFU, inclusiv atunci când aceasta este acordată de avocați specializați din cadrul ONG-urilor (punctul 53).***

Serviciile de acordare a asistenței juridice garantate de stat, inclusiv victimelor TFU, se finanțează din bugetul de stat. La 6 februarie 2020, au fost operate modificări la *Legea nr. 197/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat* și în rezultat este prevăzut în mod expres dreptul victimelor TFU de a beneficia de asistență juridică garantată de stat calificată, indiferent de veniturile sale. Acest fapt le scutește de testul financiar și le permite să beneficieze de asistența unui avocat din momentul în care le este atribuit statutul procesual de victimă.

Pe lângă avocații care oferă asistență juridică garantată de stat din cadrul Oficiilor teritoriale ale CNAJGS, victimele și prezumatele victime ale TFU sunt asistate de către avocații specializați ai Centrelor de asistență și protecție a victimelor TFU, care în conformitate cu art. 17 din *Legea nr. 241/2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*: „sunt instituții care prestează servicii sociale, oferind condiții civilizate de cazare și de igienă personală, hrană, asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență, pază și protecție”.

De asemenea, procurorii, ofițerii de urmărire penală și cei de investigații explică în detaliu victimelor că au dreptul la un avocat pentru protejarea drepturilor lor, pentru a le informa cu privire la rolul lor în cadrul procedurii, pentru a le apăra interesele inclusiv în procedurile civile sau alte tipuri de proceduri, în scopul solicitării de la traficanți a despăgubirilor pentru prejudiciile materiale și morale suferite. Ca rezultat al explicării victimelor TFU a drepturilor procedurale, în perioada anului 2021 - 17 victime au beneficiat de asistență juridică, iar în anul 2022 (ianuarie-septembrie) - 44 victime (22 adulte/22 minori) au beneficiat de asistență juridică.

3. Asistența psihologică

⁷ https://cnaigs.md/ro/lawyers/avocat_specializat

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să asigure acordarea gratuității a serviciilor de consiliere psihologică și asistență pentru toate victimele TFU, inclusiv -bărbați și victime cetățeni străini, indiferent dacă sunt sau nu cazate în Centrul de Asistență și Protecție. Autoritățile moldovenești ar trebui, de asemenea să consolideze în continuare capacitățile psihologilor din domeniul TFU, inclusiv din subdiviziunile regionale de asistență a victimelor TFU (punctul 63).

Conform articolului 20, alineatul (1) al *Legii nr. 241 din 20/2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*, victimelor TFU li se acordă asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială, prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale.

Asistența acordată victimelor TFU a fost efectuată în platforma celor 8 Centre prestatoare de servicii specializate, finanțate din mijloacele financiare ale bugetului de stat. Serviciile nominalizate sunt acordate femeilor, precum și bărbaților victime ale TFU, inclusiv din categoria persoanelor cu dizabilități (în ceea ce privește accesul fizic pentru utilizatorii cu scaun cu roțile).

În cadrul Centrelor prestatoare de servicii specializate, finanțate din bugetul de stat, sunt asistate atât victimele TFU, precum și victimele violenței în familie, violenței sexuale. Acordarea serviciilor sociale specializate, în cadrul Centrelor prestatoare de servicii sociale, care asistă victimele TFU, se efectuează în conformitate cu HG nr. 898/2015 *pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane și a standardelor minime de calitate*. Conform Standardului 17, în centrele de plasament se acordă servicii de consiliere psihosocială pentru reabilitarea psihologică, depășirea situației de criză și a dificultăților emoționale, restabilirea și dezvoltarea abilităților de comunicare, precum și refacerea contactelor sociale în familie și comunitate.

Consilierea psihologică se prestează în conformitate cu următorii indicatori de realizare:

1) Specialiștii din cadrul Serviciului prestează servicii de consiliere psihosocială în baza unor obiective clare, stabilite în comun cu beneficiarii în urma evaluării stării psihosociale a acestora;

2) În cazul depistării, în urma evaluării stării psihosociale a beneficiarilor, a unor probleme de sănătate mintală, beneficiarul va fi referit către servicii de tratament specializat corespunzător;

3) Serviciile de consiliere psihosocială individuală se organizează într-un spațiu amenajat confortabil, pentru a încuraja discuțiile dintre beneficiari și specialiști;

4) Consilierea se desfășoară respectându-se intimitatea beneficiarului, pentru a i se asigura confort și încredere. În caz de necesitate, se recomandă servicii de consiliere psihosocială de grup;

5) Serviciul de consiliere psihologică în grup se organizează într-un spațiu securizat cu destinație specială, amenajat confortabil, pentru a încuraja discuțiile dintre beneficiari și psiholog;

6) Pentru fiecare beneficiar va fi întocmit raportul de consiliere psihologică, care se va anexa la dosarul beneficiarului.

Cu suportul OIM în perioada ianuarie-iunie 2022 au fost organizate 4 instruirii offline la subiectul „Primul Ajutor Psihologic („PAP”)”, unde au participat 30 participanți la fiecare instruire din următoarele categorii de profesioniști: psihologi, medici, paramedici, salvatori și persoanele din prima linie din cadrul IGPF, IGSU, IGP, BMA, SV. Scopul instruirilor a fost de a familiariza persoanele din prima linie despre oferirea corectă a PAP în situații de urgență și

criză, cum ar fi criza refugiaților din Ucraina. Până la finele anului 2022 se mai planifică astfel de instruirii și pe subiectul “Managementul stresului pentru persoanele din prima linie”.

Conform *Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane și a standardelor minime de calitate, aprobat prin HG nr. 898/2015*, prestatorul Serviciului asigură acordarea serviciilor de sănătate: supraveghere medicală, asistență medicală de urgență și promovarea modului sănătos de viață (sport, dietă alimentară, igienă personală), educarea și îngrijirea copilului. Serviciile de asistență medicală primară și specializată, în caz de necesitate, sunt oferite beneficiarilor în instituții medico-sanitare teritoriale, în corespundere cu prevederile actelor normative. Serviciile de consiliere psihologică sunt acordate în cadrul Centrelor comunitare de sănătate mintală și spitalele de psihiatrie. Totodată, în scopul ameliorării stării sănătății adolescenților și tinerilor, crearea premiselor benefice de dezvoltare și integrare socială a acestora în comunitate prin intermediul sporirii accesului la servicii de sănătate prietenoase tinerilor, sunt organizate Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor. În conformitate cu standardele de calitate ale serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor, acestea realizează un șir de servicii, inclusiv servicii de consiliere psihologică individuală și în grup tinerilor.

4. Acces la muncă, formare profesională și educație

GRETA salută măsurile luate de autoritățile moldovenești pentru a facilita angajarea în câmpul muncii a victimelor TFU și consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să continue să ia măsuri pentru a oferi acces victimelor TFU pe piața muncii și pentru incluziunea lor economică și socială (punctul 67).

Legea nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, are drept scop prevenirea și reducerea șomajului și a efectelor sociale ale acestuia inclusiv pentru victime ale TFU. În conformitate art. 25 al prezentei Legi, victimele TFU pot să beneficieze de informații și/sau sprijin specializat cu privire la cererea și oferta forței de muncă, serviciile și măsurile active de ocupare a forței de muncă, condițiile de acces la acestea, metodele de căutare a unui loc de muncă. Informarea se efectuează și prin activități care au drept scop familiarizarea persoanelor privind oportunitățile de angajare prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă („ANOFM”), metodele de angajare legală în țară și peste hotare, etc.

Victimele TFU înregistrate cu statut de șomer conform art. 23 din Legea menționată, constituie una dintre categoriile de șomeri care necesită suport suplimentar pe piața muncii. Pe parcursul anului 2021, ANOFM prin intermediul subdiviziunilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă (STOFM) au înregistrat 2 victime ale TFU.

Pe parcursul anului 2021, ANOFM în comun cu STOFM, în cadrul Campaniei naționale „Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane” (18-25 octombrie 2021) a organizat un webinar de informare destinat publicului larg privind metodele de angajare legală în țară și peste hotare. Webinar-ul a fost organizat online și a avut ca scop informarea și sensibilizarea societății despre fenomenul migrației, oportunitățile de angajare în Republica Moldova, serviciile și măsurile de ocupare implementare pe piața muncii de către ANOFM, posibilitățile de angajare legală peste hotare, precum și riscurile migrației ilegale.

ANOFM a participat la Campania de informare (9-17 decembrie 2021) consacrată „Zilei internaționale a Migrantului”, unde STOFM au organizat 39 de activități cu participarea a 11 parteneri. Activitățile au inclus seminare de ghidare în carieră, seminare informative, plasarea

informațiilor pe rețelele de socializare, interviuri. La eveniment au participat 346 de persoane, dintre care 132 persoane din rândul celor întorși de peste hotare (38%).

Referindu-ne la servicii de informare privind piața muncii, persoanele beneficiază de informații și/sau sprijin specializat cu privire la cererea și oferta forței de muncă, serviciile și măsurile active de ocupare a forței de muncă, condițiile de acces la acestea, metodele de căutare a unui loc de muncă. Ghidarea în carieră presupune exploatarea oportunităților pe piața muncii, evaluarea propriilor capacități, testarea abilităților și identificarea profesiei potrivite prin intermediul platformelor electronice. Totodată, persoanele pot beneficia de servicii de intermediere a muncii, care facilitează încadrarea în câmpul muncii. Persoanele preavizate pentru disponibilizare se pot înregistra cu statut de șomer pentru a beneficia de servicii de preconcediere.

În scopul prevenirii șomajului și creșterii șanselor de ocupare, aceștia beneficiază de măsuri active de ocupare a forței de muncă, conform Legii. ANOFM prin intermediul STOFM oferă cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare în scopul creșterii și diversificării competențelor profesionale a beneficiarilor. Pentru șomerii care nu au o profesie sau meserie, are loc instruirea la locul de muncă în cadrul unității în scopul obținerii de cunoștințe, deprinderi, competențe.

În cazul în care șomerii doresc să își inițieze o activitate de antreprenoriat prin care își creează un loc de muncă, STOFM oferă consultanță, asistență și sprijinirea inițierii unei afaceri. În scopul stimulării creării locurilor de muncă și reducerii șomajului, ANOFM acordă subvenții pentru susținerea proiectelor de inițiativă locale prin care se creează locuri de muncă în localitățile rurale. Totodată, șomerii care se angajează la un loc de muncă într-o altă localitate selectată de STOFM, acela beneficiază de o indemnizație unică de încadrare egală cu un salariu mediu lunar pe pentru anul precedent.

5. Compensații

GRETA îndeamnă o dată în plus autoritățile moldovenești să ia măsuri pentru a facilita și a garanta accesul la despăgubiri pentru victimele traficului, inclusiv prin:

- consolidarea capacităților practicienilor în domeniul dreptului de a sprijini victimele în procesul de revendicare a despăgubirilor

Atât în cadrul instruirilor de formare continuă desfășurate pentru procurori și judecători de către Institutul Național al Justiției („INJ”), cât și în cadrul atelierelor de lucru cu procurorii din procuraturile teritoriale responsabili de prevenirea și combaterea TFU, organizate de către PG cu susținerea OIM și Ambasadei SUA, se asigură un proces de consolidare a abilităților și cunoștințelor adaptate la noile prevederi legislative, tendințe.

CNAJGS în colaborare cu Consiliul Europei a organizat pentru subiecții care acordă asistență juridică o instruire de 3 zile (1-3 decembrie 2021) cu privire la accesul la justiție pentru femei, victime ale violenței.

- includerea subiectului referitor la despăgubire în cadrul programelor de formare a persoanelor responsabile de aplicarea legii, a procurorilor și judecătorilor

INJ a inclus în Planurile calendaristice modulare de formare continuă a judecătorilor și procurorilor pentru anul 2021 și 2022 instruirii cu tematica: “Drepturile victimelor în contextul

Legii nr. 137, privind reabilitarea și compensarea victimelor infracțiunilor”. În baza acestora au fost organizate 2 seminare, în cadrul cărora au fost instruiți 69 specialiști (44 judecători și 25 procurori).

- ***abilitarea victimelor traficului să își exercite dreptul la despăgubire, asigurând acces la asistență psiho-socială și asistență juridică pe tot parcursul procedurilor; - introducerea unei proceduri prin care victimele au dreptul de a obține o hotărâre cu privire la despăgubire din partea infractorului ca parte a procesului penal și solicitarea instanțelor să precizeze, dacă este cazul, de ce nu se ia în considerare compensația***

Legislația procesual-penală cuprinde un capitol distinct privind „Acțiunea civilă în procesul penal” (art.219-226 CPP. Prin urmare, potrivit prevederilor art. 219 alin. (1) CPP, acțiunea civilă în procesul penal se intentează prin depunerea unei cereri, adresate procurorului sau instanței de judecată, de către persoanele fizice sau juridice cărora le-au fost cauzate prejudicii materiale sau morale nemijlocit prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) interzisă de legea penală sau în legătură cu săvârșirea acesteia. Totodată, în cazul refuzului organului de urmărire penală sau al instanței de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă, nu o lipsește pe aceasta de dreptul de a intenta acțiunea civilă în ordinea procedurii civile (art. 222 alin. (3) CPP).

- ***abilitarea victimelor să depună o cerere de despăgubire prin proceduri civile chiar dacă nu a fost o condamnare penală***

Pentru asigurarea realizării eficiente a standardelor naționale și internaționale, ce vizează segmentul asistenței și protecției victimelor infracțiunilor și realizarea unui cadru complet de asistență a acestora, de către PG a fost elaborată *Instrucțiunea din 21.07.2021 privind îmbunătățirea practicii în domeniul facilitării acordării serviciilor de suport victimelor infracțiunilor traficului de ființe umane și victimelor-copii a exploatării sexuale*, prin care procurorii care exercită urmărirea penală sau, după caz, conduc urmărirea penală, au fost obligați să asigure întreprinderea de către ofițerii de urmărire penală a următoarelor acțiuni:

- informarea victimei/părții vătămate cu privire la drepturile sale în maniera în care ea le poate înțelege;
- evaluarea riscurilor iminente pentru victimă și a necesităților sale;
- informarea victimei despre Centrele existente care prestează servicii de asistență în diverse domenii la nivel local și regional;
- dispunerea/solicitarea întocmirii rapoartelor de evaluare psihologică ori a expertizelor psihiatrico-psihologice, pentru a constata consecințele psiho-comportamentale ale exploatării;
- asistența juridică garantată de stat.

În afară de aceasta, pentru a fortifica capacitățile instituționale pe acest segment, la 07.10.2022, INJ în parteneriat cu OSCE a organizat seminarul de instruire „Dreptul victimelor în contextul Legii nr.137 privind reabilitarea și compensarea victimelor infracțiunilor”, în cadrul căruia au fost instruiți 15 judecători și 15 procurori.

- ***să se asigure că colectarea probelor cu privire la prejudiciul suferit de victimă, inclusiv la câștigul financiar provenit din exploatarea victimei, face parte din anchetele penale în vederea susținerii cererilor de despăgubire în instanță***

Evaluarea și recuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiuni constituie unul din obiectivele de bază ale activității efectuate de către procurori și organele de urmărire penală. Or, nerecuperarea daunelor cauzate prin infracțiuni aduce atingere serioasă drepturilor participanților la proces, în special drepturilor victimei. În vederea asigurării aplicării uniforme a dispozițiilor legale la acest compartiment, PG, prin Indicația nr.11-3d/17-947 din 28.02.2017, a orientat corpul de procurori la:

- Asigurarea evaluării permanente în cadrul cauzelor penale aflate în faza de urmărire penală a cuantumului real al prejudiciului cauzat și evidenței măsurilor întreprinse pentru asigurarea recuperării lui;
- Întreprinderea în cadrul desfășurării urmăririi penale a măsurilor pentru oferirea participanților la proces a posibilităților de recuperare benevolă a daunelor cauzate;
- Asigurarea specificării concrete a consecințelor nemijlocite ale infracțiunilor, inclusiv a daunelor cauzate la punerea sub învinuire a persoanelor, în condițiile art. 282 din CPP;
- Asigurarea în modul stabilit și specificarea informației complete cu privire la daunele cauzate prin infracțiune și măsurile asiguratorii întreprinse în cursul urmăririi penale, la faza dispunerii soluțiilor de trimitere în judecată, cu includerea acestor informații anexă la rechizitoriu, conform art. 296 alin.(4) din CPP, precum și asigurarea la solicitarea instanței care judecă cauza a dispunerii recuperării prejudiciului.

Prin Ordinul Procurorului General nr.18/11 din 9 aprilie 2019 au fost aprobate Instrucțiunile metodologice „Ghidul privind efectuarea investigațiilor financiare paralele”, reprezentând un suport pentru practicieni în vederea asigurării eficacității aplicării actelor normative. Un compartiment al Ghidului este destinat instituției recuperării prejudiciului, procurorii fiind îndrumați să asigure repararea/recuperarea prejudiciului, inclusiv, prin realizarea investigațiilor financiare paralele, în dependență de caracterul acțiunii, perspectivele de recuperare a pagubelor și alte circumstanțe importante, pornind de la specificul infracțiunii cercetate.

- ***utilizarea pe deplin a legislației privind înghețarea și confiscarea bunurilor și a cooperării internaționale pentru a asigura despăgubirea victimelor TFU și utilizarea bunurilor criminale pentru finanțarea compensațiilor de stat;***

Confiscarea bunurilor și valorilor obținute din săvârșirea infracțiunilor contribuie la recuperarea prejudiciilor cauzate victimelor, dar și la alimentarea fondului de compensare a acestora, de la 01.01.2018 intrând în vigoare Secțiunea a 4-a a capitolul III din *Legea nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor*.

Asigurarea respectării dispozițiilor legale privind evaluarea și recuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiune constituie unul din criteriile utilizate la evaluarea periodică a activității desfășurate în cadrul procesului penal. PG, periodic în fiecare semestru, monitorizează și analizează starea de fapt în activitatea de urmărire penală privind recuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiuni, rezultatele fiind făcute publice.

Permanent se solicită organului de urmărire penală, procurorilor, instanței de judecată aplicarea măsurilor asiguratorii, mai cu seamă, dacă există probe că traficanții dețin anumite bunuri materiale.

Investigând aspectele financiare ale cazurilor de TFU, a infracțiunilor asimilate și conexe acestora în anul 2021, de către procurori în 8 cauze penale a fost dispusă efectuarea investigațiilor financiare, cu aplicarea sechestrului pe bunuri în valoare de peste 28.891.720 lei. În perioada ianuarie-septembrie al anului 2022 au fost aplicate sechestre pe bunuri în valoare de 1.889.930,33 lei, 59320 euro, 31 dolari SUA și 30 lire sterline lei.

În vederea asigurării continuității investigațiilor financiare paralele, concomitent cu aplicarea pedepsei inculpaților, în perioada de raport, instanțele de judecată au dispus și confiscarea în condițiile art.106 (Confiscarea specială) și art.106¹ (Confiscarea extinsă) din Codul penal a bunurilor folosite la comiterea infracțiunilor din categoria TFU. Astfel, în perioada anului 2021, ca rezultat al investigațiilor financiare paralele, de către instanțele de judecată, concomitent cu condamnarea persoanei pentru comiterea infracțiunilor de TFU și crime conexe în 18 cazuri, au dispus confiscarea în folosul statului a sumelor de bani și bunurilor utilizate pentru săvârșirea unei infracțiuni sau rezultate din infracțiuni în valoare aproximativă de 692.853 lei. În perioada ianuarie-septembrie al anului 2022, în 6 cazuri s-au dispus confiscarea în folosul statului a sumelor de bani și bunurilor utilizate pentru săvârșirea unei infracțiuni sau rezultate din infracțiuni în valoare aproximativă⁸ de 610.000 lei.

- *revizuirea Codului de Executare pentru a elimina costurile administrative suportate de victimele TFU pentru a pune în aplicare hotărârile de despăgubire luate de instanțe; - revizuirea cadrului legislativ privind compensațiile de stat, eliminând restricțiile referitoare la plata prejudiciului efectiv victimei și revizuirea criteriilor de eligibilitate astfel încât compensațiile de stat să fie disponibile adulților victime ale muncii forțate și victimelor străine care erau prezente ilegal în țară în timpul comiterii infracțiunii, asigurându-se că acesta nu este condiționată de incapacitatea de a obține compensații de la făptuitor în urma procedurilor penale și civile și clarificarea semnificației articolului 12, alineatul (3) din Legea nr. 137 /2016 (punctul 93).*

În vederea revizuirii legislației și îmbunătățirii mecanismului compensatoriu, conform Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023, Ministerul Justiției pentru anul 2022 are stabilită realizarea acțiunii de modificare a Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor și a Codului de executare nr. 443/2004 în partea ce ține de procedura și instituția responsabilă de transferul compensației financiare victimei și atribuirea caracterului de document executoriu actului prin care s-a dispus compensarea financiară a victimelor infracțiunii. De asemenea, în Planul de acțiuni al Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 a fost stabilită acțiunea „2.1.1. e) Evaluarea mecanismului privind compensația financiară acordată de stat victimelor unor infracțiuni cu identificarea propunerilor de îmbunătățire a acestuia”.

6. Investigații, urmăriri penale, sancțiuni și măsuri

GRETA îndeamnă autoritățile moldovenești să se asigure că durata procedurilor judiciare în cazurile de trafic de ființe umane este una rezonabilă, în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

⁸ Valoarea cu aproximație se indică pe motiv că unele bunuri confiscate sunt evaluate în baza prețului de piață a acestora care variază în dependență de perioadă;

(conform articolul 6 alineatul (1) din CEDO) și standardele stabilite de Comisia europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) (punctul 106).

Art. 20 din CPP, stabilește clar că, urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile. Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale fiind: complexitatea cazului; comportamentul participanților la proces; conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; importanța procesului pentru cel interesat; vârsta de până la 18 ani a victimei.

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să ia măsuri suplimentare pentru a se asigura că cazurile de TFU sunt investigate cu promptitudine, urmărite cu succes în justiție și duc la sancțiuni eficiente, proporționale și cu efect de descurajare. În acest context, autoritățile moldovenești ar trebui:

- ***să asigure implementarea liniilor directe ale Procuraturii generale cu privire la investigarea cazurilor de TFU și investigații financiare, inclusiv la nivel regional***

Prin Ordinul Procurorului General nr.6/2-97 din 29.12.2021 a fost aprobat Planul instituțional de acțiuni al Procuraturii în vederea executării Planului de acțiuni pentru anii 2021-2022 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023.

Planul operațional executat s-a soldat cu rezultate ce au avut impact pozitiv inclusiv și asupra dinamicii investigațiilor penale inițiate și finalizate pe categoriile respective de infracțiuni, dar și asupra sporirii accentului actorilor, ce instrumentează cauzele penale, pe segmentul protecției victimelor TFU și respectarea drepturilor acestora.

Secția combatere TFU a PG, în temeiul atribuțiilor departamentale, contribuie la aplicarea corectă în practică a cadrului normativ în domeniul urmăririi penale pe segmentul prevenirii și combaterii infracțiunilor de TFU, de infracțiuni asimilate și conexe acestora, la realizarea măsurilor de unificare a practicii de investigare a cauzelor penale, pentru a exclude soluționări în mod diferit a problemelor de drept.

De asemenea, întrucât unul dintre cele mai importante obstacole din calea combaterii TFU constă în punerea în aplicare necorespunzătoare a cadrului juridic, controalele respective au vizat activitatea procuraturilor teritoriale în domeniul antitrafic, conform celor patru elemente recunoscute ca fundamentale la nivel internațional: *protecție, parteneriat, pedepsire, prevenire*. Pe parcursul anului 2020 (precum și în anii 2018-2019), procurorii Secției specializate au participat la efectuarea controlului activității unui șir de procuraturi, în cadrul cărora a fost verificat dacă în teritoriu au fost create Echipe multidisciplinare teritoriale raionale, Comisii raionale privind prevenirea și combaterea TFU și care este nivelul colaborării multidisciplinare, a fost verificată calitatea atât a activității de urmărire penală desfășurate pe un șir de cauze, cât și a actelor procesuale întocmite, fiind acordată asistență metodică procurorilor.

- ***să consolideze investigarea pro-activă a cazurilor de TFU, indiferent dacă plângerea cu privire la infracțiunea raportată a fost depusă sau nu, folosind tehnici speciale de investigare, acolo unde este cazul, pentru a aduna dovezi și să nu se bazeze exclusiv pe mărturia victimelor***

Analizând activitatea de identificare a infracțiunilor ce se referă la TFU pentru perioada anului 2021, **se constată o creștere a numărului de cazuri de trafic de ființe umane identificate** (art.165 CP – 50 cazuri) **și o descreștere a cazurilor de trafic de copii identificate** (art.206 CP – 13 cazuri) în comparație cu aceeași perioadă a anului 2020.

Este de reținut că ponderea scăzută a numărului de cazuri înregistrate a infracțiunilor de categoria respectivă a fost determinată de pandemia COVID -19. Astfel, în perioada stării de urgență instituită la nivel național, dar și în țările Uniunii Europene s-au redus acțiunile pro-active îndreptate spre depistarea infracțiunilor de categoria respectivă și o scădere a deplasărilor populație cât în interiorul țării, atât și peste hotare. Scăderea numărului înregistrat de cazuri confirmă concluziile unui din postulatele depistării acestor categorii de infracțiuni, și anume măsurile pro-active de investigații, care au fost reduse substanțial din cauza pandemiei și, în consecință, au pus în dificultate ofițerii de investigații să efectueze controale, verificări și alte măsuri necesare depistarea categoriilor respective de infracțiuni.

Mai mult, reducerea numărului de cazuri a fost generată și de restricțiile pe care le-au avut toate persoanele de a circula, atât în interiorul țării, cât și peste hotare, dar și reducerea activității economice *per ansamblu*, domenii unde tradițional erau utilizate produsele infracțiunii de TFU.

Aspectele de **criminalitate organizată**, de asemenea, au fost în continuare în vizorul organelor de drept în perioada anului 2021 și 2022. Astfel, în rezultatul desfășurării măsurilor speciale de investigații, de către ofițerii Centrului pentru combaterea traficului de persoane (“CCTP”) în anul 2021 au fost **documentate și anihilate 7 grupări criminale organizate (GCO)**, specializate în:

- trafic în scop de exploatare prin muncă și organizarea migrației ilegale – 4 GCO;
- trafic în scop de exploatare sexuală comercială – 3 GCO.

Pe parcursul a 9 luni 2022 au fost documentate/anihilate 11 GCO specializate:

- trafic în scop de exploatare prin muncă – 2 GCO;
- organizarea migrației ilegale - 1 GCO
- trafic în scop de exploatare sexuală comercială și proxenetism – 8 GCO

Pe parcursul anului 2021 și 2022 au fost organizate și efectuate mai multe operațiuni polițienești de anvergură cu implicarea structurilor polițienești internaționale și al altor state.

- *să ofere în continuare și să dezvolte specializarea anchetatorilor, procurorilor și judecătorilor care se ocupă de cazurile de trafic de persoane și să se asigure că aceste cazuri nu sunt recalificate drept alte infracțiuni care prevăd pedepse ușoare și privează victimele TFU de acces la protecție, sprijin și despăgubiri (punctul 107).*

În cadrul seminarelor de instruire pe segmentul TFU organizate pentru procurori, polițiști și judecători, în perioada anilor 2021-9 luni 2022, au fost incluse subiecte privind componența de infracțiune de TFU, trafic de copii și deosebirea de alte infracțiuni cum ar fi munca forțată, proxenetism, practicarea cerșetoriei. Totodată, în cadrul seminarelor au fost dezbătute cazuri practice privind calificarea corectă a infracțiunilor.

Lista privind instruirile desfășurate a se vedea la pct. 9. *Autorități specializate și organe de coordonare*, mai jos.

7. Prevederea de nesancționare

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să continue să sensibilizeze ofițerii de poliție, procurorii și judecătorii referitor la importanța aplicării eficiente a principiului nepedepsirii și să asigure interpretarea armonizată a acestuia (punctul 114).

Corpul de procurori este permanent orientat asupra faptului că, în conformitate cu art.165 alin.(4) și art.206 alin.(4) din Codul penal, victima TFU (adultă) și a traficului de copii, este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală. Inclusiv este punctat faptul că migrantul ilegal, a cărui migrație a fost organizată de o altă persoană sau grup de persoane, constituind obiectul infracțiunii specificate la art.362¹ (*Organizarea migrației ilegale*) din Codul penal, nu poate fi tras la răspundere pentru infracțiunile prevăzute la art.361 (*Confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false*) sau 362 (*Trecerea ilegală a frontierei de stat*) din Codul penal ori pentru alte infracțiuni care presupun fie intrarea, șederea, tranzitarea ilegală a teritoriului statului sau ieșirea de pe acest teritoriu, fie deținerea sau folosirea documentelor oficiale false.

În acest sens, în perioada anului 2021, în 4 cazuri procurorii au absolvit victimele TFU și traficului de migranți pentru acțiunile legate de statutul său de victimă. Iar în perioada ianuarie-septembrie a anului 2022, a fost pornită urmărire penală în 253 cazuri de organizare a migrației ilegale, preponderent comise în privința cetățenilor ucraineni bărbați ca consecință a conflictului armat din Ucraina. În privința migranților nu a fost pornită urmărirea penală, absolvirea de răspundere penală fiind tacită.

La fel, este de notat că procurorii sunt orientați că, în situația schimbării declarațiilor de către partea vătămată, este judicios, inițial să fie verificate acțiunile prin prisma prevederilor art.314 din Codul penal, în conformitate cu Instrucțiunea Procurorului General nr.15-10d/18-600/601/602/603 din 16.07.2019.

Astfel, în perioada anului 2021, a fost pornită urmărirea penală în 5 cazuri în baza art.314 din Codul penal „Determinarea la depunerea de declarații mincinoase” (privind cazurile de trafic de ființe umane și trafic de copii), iar în perioada ianuarie-septembrie a anului 2022 - în 3 cazuri.

De asemenea, este de specificat cursul de instruire care a avut loc în perioada 23-24.06.2022 „Fortificarea capacităților procurorilor și polițiștilor specializați în combaterea traficului de ființe umane prin prisma ultimelor tendințe și a recomandări formulate în rapoartele de evaluare internațională”, organizat în cadrul proiectului „Contribuția la un răspuns consolidat al organelor de drept și de elaborare a politicilor la traficul de persoane în Republica Moldova”, implementat de OIM cu sprijinul Departamentului de Stat al SUA în parteneriat cu Guvernul RM, pentru 24 polițiști și procurori.

8. Protecția victimelor și a martorilor

GRETA îndeamnă autoritățile moldovenești să ia măsuri suplimentare pentru a:

- ***Utiliza măsurile disponibile pentru a proteja victimele vulnerabile și martorii TFU și pentru a preveni intimidarea în timpul anchetei, precum și în timpul și după procedurile judiciare;***
- ***Sensibiliza toți actorii din sistemul de justiție penală cu privire la modul de evitare a victimizării și stigmatizării victimelor TFU prin instruirea și sensibilizare, precum și prioritizarea drepturilor, nevoilor și intereselor victimelor;***

- *Asigura că nu are loc interogatorul dintre victime și inculpați, pentru a evita revictimizarea și a asigura integritatea psihologică a victimei;*
- *Evita interogările repetate și îndelungate ale victimelor TFU prin stabilirea unor proceduri adecvate și reglementări interne;*

Cu privire la toate subpunctele ale acestei recomandări, menționăm următoarele mecanisme instituționale de protecție a victimelor și martorilor:

1. Mecanisme cu caracter general

A. Potrivit *Instrucțiunii Procurorului General cu privire la drepturile victimei, părții vătămate nr.15-10d/17-601 din 12.10.2017*, întru aplicarea corectă și uniformă a normelor cu caracter procesual penal, procurorii și ofițerii de urmărire vor informa obligatoriu victimele și părțile vătămate în cadrul procesului penal informația cu privire la drepturile și obligațiile de care dispun, prin înmânarea acestora la etapele corespunzătoare ale procesului penal.

Astfel, reabilitarea victimelor și a drepturilor acestora, conform art. 5 al Legii nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, este realizată prin punerea la dispoziție a *patru categorii de servicii de suport*, care se adresează în mod direct necesităților victimei infracțiunii, și anume:

- consilierea informațională cu privire la drepturile lor (procurorii, ofițerii de urmărire penală și colaboratorii organului de constatare au fost orientați asupra faptului să aducă la cunoștință într-un mod accesibil victimelor infracțiunilor informațiile menționate la lit.a) lit.e) alin.(1) art.6, iar ulterior să întocmească procese-verbale în condițiile alin.(2) art.6 din Lege).

S-a pus un accent major pe modul de informare a victimelor TFU și traficului de copii despre drepturile în cadrul procesului penal. Ca urmare, a fost elaborat un nou blank a drepturilor victimei, în care a fost inclus tot spectru de drepturi de care beneficiază victima în cadrul procesului penal, atât conform CPP, cât și conform Legii nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, după cum urmează:

- consilierea psihologică: serviciul de suport care este acordat victimelor infracțiunilor gratuit și contra plată;

- asistența juridică garantată de stat: serviciul de suport este garantat de prevederile Legii nr.137/2016 și acordat victimelor infracțiunii în conformitate cu prevederile din CPP și Legea nr. 198 /2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat;

- compensarea financiară acordată de stat: autoritatea competentă să decidă în privința cererilor cu privire la compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune este Ministerul Justiției, în baza deciziei unei comisii interdepartamentale.

Astfel, procurori și ofițerii de urmărire penală a fost atenționat că este imperios de a coopera cu reprezentanții instituțiilor publice și/sau ai societății civile abilitate cu atribuții de acordare a serviciilor de suport victimelor infracțiunilor.

Instituțiile de aplicare a legii întreprind măsuri necesare pentru ca să obțină încrederea victimelor și să creeze condițiile necesare pentru ca victimele să coopereze cu sistemul justiției penale.

2. Mecanisme cu caracter particular, raportate la categorii de fapte penale:

a. Infracțiuni de trafic de ființe umane și copii:

- *Îndrumarul metodic privind rolul procurorului în prevenirea și combaterea TFU* – la capitolul III „Protecția și asistența victimei TFU” este stipulat că „Procurorul, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cadrul examinării judiciare a cauzei,

elucidează dacă victima (partea vătămată) necesită a fi protejată și în comun cu victima decid care măsură de protecție urmează să fie aplicate pentru protejarea victimei, adoptând, respectiv, ordonanța sau încheierea corespunzătoare. Totodată, în acest sens procurorul trebuie să colaboreze cu organizațiile neguvernamentale cu atribuții în protecția și asistența victimelor traficului.”.

Corpul de procurori a fost atenționat că procedura de referire a beneficiarilor către serviciile specializate oferite de ONG-uri sau Guvern este esențială pentru succesul procesului de reabilitare și reintegrare.

Astfel, procurorii sunt îndemnați spre o conlucrare cu organizațiile nonguvernamentale existente, pe motiv că acestea dispun de posibilități de a acorda protecție și asistență victimelor TFU.

- Prin Ordinul Procurorului General nr.25/15 din 10.04.2014, a fost aprobată ***Instrucțiunea cu privire la audierea victimelor traficului de ființe umane***, care stabilește noțiunile utilizate, **principiile aplicate și etapele audierii victimei TFU**, particularitățile audierii victimelor din categoria menționată, importanța audierii victimei de către procuror, construirea relației cu victima, unele reguli și proceduri aplicate la audierea victimei TFU etc.

Corpul de procurori a fost atenționat asupra faptului că victimele TFU, de regulă, nu sunt dispuse să depună mărturii.

În acest context s-a menționat că victimele urmează a fi asistate și protejate pentru a evita revictimizarea lor, deoarece controlul pe care îl are traficanțul asupra acestora este mult mai profund și poate avea forme ascunse, între ei fiind stabilit un contact psihologic subtil care permite traficantului să manipuleze cu victima chiar și după eliberarea ei din sclavie. Aici poate fi menționat sindromul Stockholm, care se regăsește în comportamentul unor victime a TFU.

Această stare în care se află victima îi permite traficantului să manipuleze cu ea, inclusiv și pe tot parcursul procesului penal, ceea ce determină în multe cazuri schimbarea declarațiilor de către aceasta și poate contribui la eschivarea de la răspundere penală a infractorilor.

Totodată, urmează a se ține cont de specificul audierii victimelor TFU, deoarece aceste sunt traumatizate de experiența în care au fost traficate, iar faptul că vor fi solicitate să-și reamintească în detalii evenimente foarte personale, ce le va provoca retrăiri dureroase. În special această procedură este și mai periculoasă atunci când este repetată de mai multe ori, chiar dacă se desfășoară în prezența psihologului.

În astfel de circumstanțe, ***Instrucțiunea*** vizată stabilește principiile de bază și etapele audierii victimei TFU, inclusiv și faptul că, pentru asigurarea unei audieri eficiente și reducerea riscurilor de pierdere a victimei ca aliat în cadrul procesului penal, este necesar să se țină cont de unele principii care au rolul de a fortifica durabilitatea contactului cu victima:

- obținerea încrederii victimei;
- abordarea circumstanțelor cazului cu evitarea subiectelor sensibile;
- consecutivitatea între promisiunile procurorului și acțiunile ulterioare, în speță asigurarea asistenței medicale, sociale, materiale prin referire către autoritățile competente și verificarea eficienței acestei asistențe, acțiuni întru recuperarea prejudiciului, asigurarea protecției, aplicarea măsurilor preventive față de traficanți etc.

- A fost elaborată ***Instrucțiunea cu caracter general nr.15-10d/18-600/601/602/603 din 16.07.2018 privind investigarea infracțiunilor prevăzute de art.311 și art.312 din Codul penal (Denunțarea falsă sau plângerea falsă și, respectiv, Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă)***, care au avut drept obiectiv ca în fiecare caz de schimbare a

declarațiilor de către martor sau parte vătămată să fie investigat faptul dacă aceasta a fost sau nu determinată sau constrânsă la depunerea declarațiilor mincinoase, acțiuni infracționale prevăzute la art. 314 din Codul penal.

b. Cazuri de organizare a migrării ilegale:

Prin Ordinul Procurorului General nr.5/15 din 22.01.2018, a fost aprobată Instrucțiunea metodologică „*Ghid pentru procurori cu privire la răspunderea penală pentru organizarea migrației ilegale*”.

La capitolul protecției migranților s-au reiterat prevederile art.5 din Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare, și anume că migranții nu devin pasibili de urmăriri penale în temeiul prezentului Protocol pentru faptul că au făcut obiectul faptelor prevăzute la art.6.

Astfel, pornind de la angajamentele asumate prin tratate internaționale, prin Legea Republicii Moldova nr.20/2013 a fost completat articolul 362¹ din Codul penal cu alineatul (4), cu următorul cuprins: „ *Victima migrației ilegale este absolvită de răspundere penală pentru faptul intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau al ieșirii de pe acest teritoriu, precum și pentru faptele de deținere și folosire a documentelor oficiale false în scopul organizării migrației sale ilegale.*”

La fel, s-a punctat că migrantul ilegal, a cărui migrație a fost organizată de o altă persoană sau grup de persoane, constituind obiectul infracțiunii specificate la art.362¹ din Codul penal, nu poate fi tras la răspundere pentru infracțiunile prevăzute la art.361 sau 362 din Codul penal ori pentru alte infracțiuni care presupun fie intrarea, șederea, tranzitarea ilegală a teritoriului statului sau ieșirea de pe acest teritoriu, fie deținerea sau folosirea documentelor oficiale false.

c. Cazuri de scoatere ilegală a copiilor din țară

De către Procuratura Generală a fost elaborat „*Ghidul pentru procurori cu privire la răspunderea penală pentru scoaterea ilegală a copiilor din țară – art.207 din Codul penal*”, care a fost aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.53/15 din 10.12.2018. Actul conține aspecte referitoare la drepturile și interesele părților în proces la examinarea categoriilor respective de infracțiuni urmează de acordat atenție sporită, deoarece deseori în calitate de învinuiți sunt recunoscuți părinții care au scos ori au organizat scoaterea ilegală a copilului din țară.

Corpul de procurori fost orientat asupra faptului că dreptul prevăzut de art.8 al CoEDO în aceste cazuri urmează a fi privit amplu. Adică, în cazul când copilul este scos ilegal peste hotare, este afectat *Dreptul la respectarea vieții private și de familie* atât al părintelui ce a indicat asupra întreruperii relațiilor necoordonate cu copilul, cât și dreptul minorului de a comunica și avea relații familiale cu ambii părinți, fără a face diferență cu care din cei doi domiciliază la moment.

d. Cazuri de exploatare sexuală on-line a copiilor

Prin Ordinul Procurorului General nr.80/15 din 15.10.2020 a fost aprobat *Ghidul privind Normele/instrumentele juridice internationale si nationale in domeniul combaterii abuzului si exploatarei sexuale a copiilor cu utilizarea tehnologiilor informationale si de comunicare* – pe segmentul supus analizei, s-a subliniat importanța asigurării interesului superior al copilului în procesul adoptării deciziilor în privința lui, inclusiv când este implicat în procedura penală. S-a reținut că art.10 alin.(6) din Codul de procedură penală garantează respectarea intereselor minorului victimă/martor în orice fază a procesului penal că Codul de procedură

penală al Republicii Moldova prevede posibilitatea audierii copilului în condiții speciale, deosebite de procedura generală, pentru a-l proteja de riscul revictimizării.

Astfel, potrivit art.109 alin.(5) din Codul de procedură penală, în cazul în care victima/martorul minor în vârstă de până la 14 ani urmează să fie audiat în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, procurorul, solicită audierea acestuia în condițiile art.110¹ din CPP (*Cazuri speciale de audiere a martorului minor*).

Condițiile speciale de audiere prevăzute de articolul art.110¹ din CPP, constau în audierea minorului de către judecătorul de instrucție, în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator, care este o persoană instruită pentru comunicare eficientă cu copilul.

La fel, s-a făcut referire la faptul că procesul penal este o experiență dificilă și stresantă pentru orice copil. Audierea copilului în biroul colaboratorului de poliție, al procurorului sau în instanța de judecată, asociativ îi poate trezi sentimentul de vină pentru ceea ce s-a întâmplat, amplificând astfel impactul traumei asupra bunăstării lui psihice. Practica internațională, preluată la nivel național, oferă cu titlu de soluție, reguli de audiere a copilului în încăperi special amenajate pentru această procedură.

De asemenea, s-a pus accentul asupra faptului că pe parcursul procesului penal victimele-copii a infracțiunilor urmează să beneficieze de serviciile de suport asigurate prin Legea nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, care creează cadrul legal necesar asigurarea unor condiții minime de reabilitare a victimelor infracțiunilor; protecția și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale victimelor infracțiunii.

3. Legea nr.105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal (*“Legea nr. 105”*), prevede asigurarea securității participanților la procesul penal a căror viață, integritate corporală, libertate ori proprietate sînt amenințate ca urmare a faptului că dețin date pe care au acceptat să le furnizeze organelor judiciare și care constituie probe concludente cu privire la săvîrșirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

În conformitate cu Legea nr. 105, pentru a proteja martorii și alți participanți la procesul penal se aplică măsuri de protecție, inclusiv măsuri urgente de protecție, precum și măsuri de asistență. Astfel, în calitate de măsuri de protecție, Legea nr. 105 prevede:

- a) protecția datelor de identitate;
- b) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;
- c) schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii;
- d) schimbarea identității, schimbarea înfățișării;
- e) instalarea unui sistem de alarmă la locuință sau reședință;
- f) schimbarea numărului de telefon;
- g) asigurarea protecției bunurilor.

Aceste măsuri pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență.

Organul de urmărire penală poate aplica măsuri urgente față de participantul la procesul penal aflat în stare de pericol care impune măsuri imediate de asigurare a securității, astfel cum sunt:

- a) asigurarea pazei personale, pazei locuinței, a reședinței ori a bunurilor;
- b) interceptarea comunicărilor ei în condițiile Codului de procedură penală;
- c) supravegherea prin intermediul mijloacelor audio/video în condițiile Codului de procedură penală;

- d) plasarea temporară într-un loc sigur;
 - e) protejarea deplasării sau limitarea deplasării;
 - f) eliberarea mijloacelor speciale active și pasive de protecție personală.
- Măsurile urgente pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile de asistență.

Martorii și alți participanți la procesul penal pot beneficia și de măsuri de asistență, cum ar fi:

- a) integrarea în alt mediu social;
- b) recalificarea profesională;
- c) asigurarea unui venit decent până la găsirea unui loc de muncă;
- d) asistența la obținerea unei noi profesii;
- e) asistența medicală;
- f) asistența juridică;
- g) asistența psihologică și socială.

Este de notat că pe parcursul anului 2021, în vederea excluderii revictimizării victimelor TFU și traficului de copii, în baza demersurilor înaintate de către procurori, **7 victime au fost audiate în condiții speciale** de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator, în temeiul art.110¹ din Codul de procedură penală.

Totodată, s-a constatat că pe parcursul anului 2021, **într-un caz** de TFU procurorul a adoptat **ordonanța privind aplicarea măsurilor de protecție a victimei** în vederea asigurării securității acesteia.

În perioada ianuarie-septembrie 2022 - **5 victime** au fost audiate de către judecătorul de instrucție în baza art.109 alin.(3) din CPP⁹, iar, **1 victimă** au fost audiată în condiții speciale de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator, în temeiul art.110¹ din CPP¹⁰. La fel, în condițiile prevăzute de art.115 din CPP¹¹, au fost audiate **6 victime minore** (pe marginea cauzelor penale pornite pe faptul comiterii traficului de copii în scop de exploatare sexuală - art.206 din Codul penal) și **3 martori** (2 - pe marginea cauzelor penale pornite pe faptul organizării migrației ilegale - art.362/1 din Codul penal și 1 - pe marginea cauzei penale pornite pe faptul comiterii traficului de copii în scop de exploatare sexuală - art.206 din Codul penal).

De asemenea, în Planul pentru instruire inițială al INJ pentru candidații la funcțiile de procuror și judecător, au fost incluse următoarele seminare permanente: „Modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate” și „Examinarea demersurilor privind aplicarea în privința participanților la procesul penal a măsurilor de protecție”.

9. Autorități specializate și organe de coordonare

GRETA salută introducerea recentă a specializării judecătorilor și consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să se asigure că în toată țara există un număr

⁹ Art. 109 din CPP - Modul de audiere a martorului (alin. 3) În cazul în care prezența martorului la judecarea cauzei va fi imposibilă din motivul plecării lui peste hotarele țării sau din alte motive întemeiate, precum și pentru a reduce sau a exclude supunerea martorului unui vădit pericol sau pentru a reduce revictimizarea martorului, procurorul poate solicita audierea acestuia de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuیتului, învinuitului, apărătorului acestuia, părții vătămate și procurorului de a pune întrebări martorului audiat.)

¹⁰ Art 110¹ din CPP - Cazuri speciale de audiere a martorului minor

¹¹ Art. 115 din CPP Aplicarea înregistrărilor audio sau video la audierea persoanelor

suficient de anchetatori, procurori și judecători are sunt specializați și instruiți în domeniul gestionării cazurilor de TFU. Subiectul TFU ar trebui să fie integrat în programele regulate de instruire ale grupurilor profesionale relevante, inclusiv ofițerii organelor de drept, procurori, judecători, experți criminalistici, inspecți de muncă, lucrători sociali, persoane care lucrează în domeniul protecției copilului, personalul care lucrează în domeniul sănătății și personalul diplomatic și consular (punctul 132).

INJ a desfășurat activități de instruire continuă în domeniul prevenirii și combaterii TFU pentru judecători, procurori, asistenți judiciari și grefieri. Contribuind în acest mod la realizarea recomandărilor GRETA privind continuarea eforturilor în vederea instruirii și sensibilizării profesioniștilor relevanți. La elaborarea Planului de formare continuă a judecătorilor, procurorilor, personalului instanțelor de judecată, consilierilor de probațiune, avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat și consultanților procurorilor pentru anii 2021-2022, au fost identificate și integrate subiecte din recomandările Raportului GRETA.

Potrivit Planurilor de formare inițială pentru candidații la funcții de judecător și procuror pentru anii 2021 și 2022, au fost integrate următoarele seminare permanente: „Examinarea demersurilor privind aplicarea în privința participanților la procesul penal a măsurilor de protecție”, „Investigarea infracțiunilor contra libertății cinstei și demnității persoanei”, „Investigarea infracțiunilor contra familiei și minorilor”, „Cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității persoanei”.

Dezvoltarea capacităților profesionale ale specialiștilor antitrafic este o componentă esențială a asigurării implementării eficiente a politicii în domeniu. Procurorii și judecătorii sunt instruiți conform planurilor de formare continuă ale INJ, care pun accent pe domeniile prioritare stabilite prin documentele strategice, inclusiv combaterea TFU, pe modificările în legislație, pe necesitatea aplicării uniforme a legislației, cunoașterea actelor internaționale la care Republica Moldova este parte, a jurisprudenței instanțelor judecătorești naționale și internaționale. Un rol important în îmbunătățirea calității activității acestora din diverse autorități publice centrale și locale, precum și a celor din cadrul organizațiilor necomerciale, îl are formarea multidisciplinară, desfășurate atât în țară, cât și peste hotare. Aceste instruirii permit participanților să dobândească cunoștințe și abilități noi, să stabilească legături și relații de cooperare cu omologii din alte state.

Astfel, pentru implementarea recomandării GRETA s-au desfășurat următoarele instruirii:

Nr. de ordine	Anul 2021	
1	2 cursuri online cu tematica „Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor legate de trafic de persoane și elemente corporale”	86 persoane instruite (32 asistenți judiciari, 24 grefieri, 20 consultanți ai procurorilor, 10 specialiști din cancelarie)
2	2 seminare pe subiectul „Drepturile victimelor în contextul Legii nr. 137 privind reabilitarea și compensarea victimelor infracțiunilor”	69 persoane instruite (44 judecători, 25 procurori)
3	2 cursuri online pe tema „Particularitățile investigării și judecării cauzelor privind criminalitatea transfrontalieră, transnațională și organizată”	52 persoane instruite (17 judecători, 35 procurori)

4	Seminar cu tematica „ Particularitățile examinării cauzelor cu privire la aplicarea măsurilor de protecție pentru victimele violenței în familie/violența față de copii”	25 de avocați instruiți
5	2 seminare pe tematica „ Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor în domeniul combaterii traficului de ființe umane ”	73 persoane instruite (32 judecători, 40 procurori, 1 grefier)
6	Cursul de instruire a funcționarilor consulari din serviciul diplomatic al Republicii Moldova cu privire la combaterea și prevenirea TFU. În cadrul cursului au fost abordate subiecte ce țin de politicile naționale antitrafic, angajamentele internaționale ale RM, rolul funcționarului consular în procesul de gestiune a cazurilor de trafic, prevederile tratatelor internaționale etc.	45 specialiști (42 din misiunile diplomatice și 3 din aparatul central al MAEIE)
7	Atelier de lucru pentru procurorii din procuraturile teritoriale, responsabili de domeniul combaterii TFU cu tematica „Contribuția la un răspuns consolidat al organelor de drept și de elaborare a politicilor la traficul de persoane în Republica Moldova”	28 de procurori instruiți
8	Atelier de instruire cu tematica „Fortificarea capacităților procurorilor și poliștilor specializați în combaterea traficului de ființe umane prin prisma ultimelor tendințe și a recomandări formulate în rapoartele de evaluare internațională”	24 de persoane instruite
9	Cursul organizat de ILEA Budapesta, cu tematica „Instruire de actualizare a traficanților de persoane”	5 procurori, 6 poliști
Anul 2022		
10	Școala de vară „Răspunsul statului la cazurile de trafic de ființe umane, din perspectiva echității, eficienței și contrării procesului penal”	22 persoane instruite (7 judecători, 8 procurori, 6 ofițeri de urmărire penală, 1 avocat)
11	3 seminare pe tematica „Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor în domeniul combaterii TFU și a infracțiunilor conexe”	133 persoane instruite (8 judecători, 31 procurori, 32 asistenți judiciari, 22 grefieri, 27 consultanți ai procurorilor, 13 specialiști)
12	2 Seminare: „Particularitățile examinării cauzelor cu privire la aplicarea măsurilor	51 avocați care acordă asistență juridică garantată de stat

	de protecție pentru victimele violenței în familie/violența față de copii”	
13	2 Ateliere de lucru „Identificarea cazurilor de trafic de ființe umane în contextul fluxurilor migraționale mixte. Riscuri și vulnerabilități ale refugiaților și persoanelor strămutate în contextul războiului din Ucraina”	50 reprezentanți ai Comisiilor teritoriale pentru combaterea TFU

10. Cooperare internațională

GRETA salută participarea autorităților moldovenești în cadrul cooperării internaționale în domeniul combaterii TFU și îi invită să își consolideze eforturile în acest sens, în special atunci când este vorba de investigații financiare, colaborare între agențiile de inspecție a muncii și partajare de informații pentru a asigura întoarcerea în siguranță a victimelor TFU (paragraful 140).

Un rol important în organizarea acțiunilor de prevenire și combatere a TFU îl are cooperarea RM cu diverse organizații internaționale, misiuni ale organizațiilor internaționale în Moldova cu competențe în domeniul vizat, care acordă Guvernului RM expertiză și asistență externă. În decursul 9 luni a anului 2022 partenerii de dezvoltare (Misiunea OSCE și OIM în Moldova, Ambasada SUA în Moldova, CI “La Strada”, CNPAC etc.) au continuat să acorde suportul în instruirea specialiștilor în domeniu, informarea publicului larg despre riscurile și consecințele TFU prin elaborarea și distribuirea materialelor informative și publicarea/editarea acestora.

În majoritatea cazurilor, infracțiunile de TFU, migrație ilegală și alte infracțiuni conexe acestora preponderent au un caracter transfrontalier, fiind comise ca regulă în două sau mai multe țări, fapt ce complică desfășurarea urmăririi penale și administrarea probatoriului necesar pentru stabilirea adevărului. Astfel, procurorii și polițiștii sunt permanent orientați spre faptul că colaborarea internațională în materie penală între statele de origine-tranzit-destinație este o necesitate incontestabilă, impusă de cerințe obiective.

Asistența juridică internațională în materie penală este solicitată ori de câte ori este necesar în baza instrumentelor internaționale la care RM este parte, precum și în baza prevederilor naționale aplicabile în acest sens.

Conform art. 531 alin. (1) din CPP (*Reglementarea juridică a asistenței juridice internaționale*), raporturile cu țările străine sau curțile internaționale referitoare la asistența juridică în materie penală sunt reglementate de CPP și de prevederile Legii nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Prevederile art.533 din Codul de procedură penală reglementează volumul asistenței juridice internaționale, care poate fi solicitat de către organele competente ale RM ori acordat altui stat solicitant.

Astfel, în domeniul cooperării internaționale și asistenței juridice se poate de remarcat că pe parcursul anului 2021 PG a înaintat către alte state 32 cereri de comisii rogatorii în cadrul cauzelor penale privind investigarea cauzelor de TFU (art.165 din CP). Țările de referință sunt: Federația Rusă – 11, România – 1, Marea Britanie – 1, Bulgaria – 2, Republica Elenă – 3, Italia – 2, Cipru – 1, Ucraina – 2, Portugalia – 1, SUA – 1, Franța – 1, Polonia – 1, Turcia – 5.

Totodată, PG a expediat spre executare în România o cerere pe un caz de investigare a traficului de copii (art.206 din CP), care a fost executată integral.

PG a primit spre executare de la organele de drept ale altor state 3 cereri de comisii rogatorii ce țin de investigarea cauzelor de trafic de ființe umane (art.165 din Codul penal). Țările de referință sunt: Belgia – 1, Republica Elenă – 1, Republica Uzbekistan – 1. Toate cererile de comisie rogatorie au fost executate, materialele fiind expediate către statele solicitante.

Cereri de comisii rogatorii, în cauzele penale privind investigarea cauzelor de trafic de copii (art. 206 din CP) nu au fost primite spre executare de la autoritățile competente ale altor state.

De către PG au fost expediate 6 demersuri de extrădare privind tragerea la răspundere penală pentru comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 din Codul penal către următoarele state: Cehia – 2, Ucraina – 1, Spania – 1, Republica Elenă – 1, Italia – 1.

În legătură cu investigarea cauzelor de trafic de copii (art.206 din CP), PG a inițiat un demers de extrădare în adresa autorităților Republicii Franceze.

Pe parcursul primelor 9 luni ale anului 2022, PG a înaintat către alte state 30 cereri de comisii rogatorii în cadrul cauzelor penale privind investigarea cauzelor de TFU și crime conexe. Până la data întocmirii prezentei note, 4 cereri de comisie rogatorie au fost executate, restul sunt, la moment, pendinte în fața autorităților străine.

Totodată, PG a expediat spre executare autorităților competente ale Republicii Italia și Franței 10 cereri de comisie rogatorie pe cazuri de investigare a cauzelor de trafic de ființe umane și crime conexe traficului de copii (art.206 din Codul penal), dintre care 2 au fost executate.

Pe parcursul primelor 9 luni ale anului 2022, pe teritoriul RM a fost reținută o persoană, care era anunțată în căutare internațională de către autoritățile competente ale Norvegiei, pentru infracțiunea de trafic de ființe umane, care este în curs de examinare.

Concomitent, în legătură cu investigarea cauzelor de TFU (art.165 din CP), de către PG au fost expediate 4 demersuri de extrădare privind tragerea la răspundere penală pentru comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 din CP către următoarele state: Federația Rusă – 2, Grecia – 1, Danemarca – 1. Demersurile de extrădare sunt pendinte în fața autorităților competente străine.

În perioada 2020 -2021 au fost încheiate Acorduri de constituire a Echipelor Comune de Investigații:

- Echipa Comună de Investigații (“ECI”) încheiată la 28.05.2020 și prelungită până la 29.05.2023. ECI a fost încheiată între autoritățile Republicii Moldova (Procuratura Generală, Secția combatere traficului de ființe umane), ale României (DIICOT) și Franței (Tribunalul Lyon) în un caz de investigații pornit pe articolele - art.165 alin.(3) lit.a), art.361 alin.(2) lit.b) și art.362¹ alin.(3) lit.a) din Codul penal.

În cadrul activității ECI au fost efectuate numeroase acțiuni în vederea realizării scopului ECI, inclusiv a avut loc și organizarea în comun cu Eurojust a Zilei de Acțiune Concomitentă (Joint Action Days) la 22.06.2021, în urma la care au fost înscrise rezultate bune și progresive pentru investigațiile din toate trei țări (aresturi, percheziții, sechestre, stabilirea victimelor etc.)

La 31.03.2022 a avut loc ședință de coordonare tripartită la care a fost decis planul ulterior de acțiune.

- ECI dintre Procuratura Generală (Secția combaterea traficului de ființe umane) și Direcția AntiMafie din Italia (Procuratura pe lângă Judecătoria Potenza) încheiată la 05.03.2021 a fost prelungită cu 6 luni până la 04.09.2022.

Pe parcursul anului 2022 au avut loc 2 ședințe de coordonare în cadrul cărora s-au discutat asiduu întrebări legate de modalitățile de finisare a urmăririi penale în ambele state parte, cine și ce învinuit va trimite în instanță, cum se procedează cu părțile vătămate etc.

- ECI formată la data de 28.04.2021 privind investigarea unui grup organizat, care se ocupă cu TFU în scop de exploatare sexuală între PCCOCS și autoritățile Franței (Tribunalul din Marsilia) a fost prelungită cu 1 an (27.04.2023). Pe parcursul anului 2022 a avut loc schimb de opinii și mesaje între membrii ECI.

- Pe parcursul anului 2022 a avut loc o ședință de coordonare destinată reprezentanților organelor de drept din Republica Moldova, Italia și Ungaria pe marginea investigării acțiunilor de TFU a unui grup criminal organizat. Ca rezultat, s-a decis formarea ECI între PCCOCS și autoritățile Italiei și schimb spontan de informații cu Ungaria. Au participat și 2 angajați ai CCTP.

11. Proceduri adoptate copiilor de obținere a accesului la justiție și la remedii

GRETA îndeamnă autoritățile moldovenești să se asigure că tuturor copiilor victime ale TFU, inclusiv copiilor mai mari de 14 ani, li se oferă în practică măsuri speciale de protecție. În acest sens GRETA face trimitere la liniile directoare ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția prietenoasă copilului (punctul 151).

Legislația RM subliniază importanța asigurării interesului superior al copilului în procesul decizional, în special când este implicat în proceduri penale pe cazurile de TFU. Articolul 10 alin. (6) din CPP, garantează respectarea intereselor copiilor victime și ale martorilor în toate etapele procesului penal. În cazul copiilor victime identificate care au împlinit vârsta de 14 ani, ofițerul de urmărire penală comunică victimei drepturile și obligațiile sale, posibilitățile legale pentru obținerea unei despăgubiri și căile de atac disponibile conform art. 58 din CPP, Legea nr. 241/2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, Legea nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor și Legea nr. 105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.

Totodată, acuzatorii de stat au fost orientați ca în cazurile necesare, în special în cazurile audierii victimelor minore, să solicite instanței ca victima sau, după caz, partea vătămată, să fie audiată în lipsa inculpatului, asigurându-i ultimului posibilitatea de a lua cunoștință de declarațiile făcute și de a pune întrebări persoanei audiate.

Pentru asigurarea realizării eficiente a standardelor naționale și internaționale, întru fortificarea sistemului de justiție prietenos copilului, îmbunătățirea calității protecției și asistenței acordate copiilor victime/martori ai infracțiunilor a fost elaborată circulara nr.8/3-11d/22-86 din 22.04.2022, procurorii fiind informați despre **deschiderea Centrului de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor în mun. Bălți (de tip BARNAHUS)**, care acordă asistență specializată, complexă și multidisciplinară copiilor care au fost victime sau martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, de trafic de copii sau de violență în familie, modalitatea de referire a copiilor către Centru.

În vederea consolidării sistemului de justiție prietenos copilului victimă/martor, în vederea excluderii revictimizării victimelor traficului de copii, pe parcursul anului 2021, în baza demersurilor înaintate de către procurori, 7 victime au fost audiate în condiții speciale de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator, în temeiul art.110¹ din CPP (Audierea în condiții speciale a copiilor victime/martori ai infracțiunii). Iar pe parcursul a 9 luni ale anului 2022 - 1 victimă a fost audiată în condiții speciale.

12. Rolul afacerilor

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să-și consolideze angajamentul cu sectorul privat, în conformitate cu Principiile directe ale ONU privind afacerile și drepturile omului și Recomandarea Comitetului de Miniștri ai CoE CM/Rec (2016)3 privind drepturile omului și afacerile, în vederea creșterii gradului de conștientizare a afacerilor privind rolul lor important și a responsabilităților lor în sprijinirea procesului de reabilitare și recuperare a victimelor și să ofere acces la remedii eficiente

Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului („ODA”) este o instituție publică, necomercială, fiind abilitată să dezvolte și să implementeze programe și instrumente de suport a mediului antreprenorial autohton, inclusiv a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii („ÎMM”) în scopul sporirii competitivității economiei țării.

Actualmente, ODA gestionează 6 programe de stat existente și 5 programe noi în proces de dezvoltare, care furnizează în mod integrat training-uri, consultanță, finanțare și mentorat. Printre acestea se regăsesc:

- Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1”
- Programul Start Pentru Tineri: o afacere durabilă la tine acasă
- Programul de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare a acestora
- Programul de Ecologizare a ÎMM
- Instrumentul de suport antreprenorial Fondul de garantare a ÎMM
- Programul de Transformare Digitală a ÎMM
- Programul Femei în Afaceri

Astfel, programele nominalizate contribuie la dezvoltarea competențelor antreprenoriale și organizatorice, prin facilitarea accesului la consultanță/mentorat, instruire și finanțare (granturi/garanții), pentru gestionarea și extinderea activităților în toate domeniile economiei naționale. ODA în procesul de implementare a programelor de suport existente, favorizează accesul liber la educația antreprenorială și acces la finanțare, inclusiv pentru victimele TFU, pentru a susține asigurarea integrării și incluziunii lor economic și social.

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să adopte legi care să promoveze transparența în cadrul lanțurilor de aprovizionare astfel încât să se permită controlul performanței companiilor în vederea prevenirii TFU și a exploatării prin muncă (paragraful 156).

Prin Legea nr. 137/2020 (în vigoare din 07.02.21), au fost operate modificări la Legea nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj și Legea nr.140/2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii.

Astfel începând cu 07.02.2021, ISM exercită controlul de stat asupra activității agențiilor private și a intermediarilor nelicențiați care realizează activitatea legată de plasarea în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor RM în condițiile prevăzute de Legea nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj și de alte acte normative.

În cazul exercitării controlului inopinat al activității unei agenții private sau a unui intermediar nelicențiat, ISM poate solicita implicarea în procedura de control a CCTP sau a altor autorități abilitate.

În cazul în care, urmare a controlului de stat la agențiile private sau a intermediarilor nelicențiat, se constată suspiciuni privind TFU sau munca forțată, ISM transmite CCTP

procesul-verbal de control și alte acte aferente cazului pentru constatarea elementelor constitutive ale infracțiunii.

12. Măsuri de prevenire și detectare a corupției

În timp ce salută măsurile luate în vederea adoptării și instituirii agențiilor specializate de luptă împotriva corupției, GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să introducă măsuri de combatere a corupției în contextul traficului de persoane în cadrul Strategiei Naționale de Combatere a Corupției (paragraful 162).

Prin Hotărârea Parlamentului nr. 241/2021 a fost prelungită perioada de acțiune a Strategiei naționale de integritate și anticorupție pentru anii 2017–2020, până în anul 2023. Astfel, în Planul de acțiuni privind realizarea Strategiei, se regăsesc următoarele acțiuni, care se referă inclusiv la combaterea corupției în contextul TFU:

- Instruirea actorilor din sistemul justiției (ofițeri de urmărire penală, procurori și judecători) cu privire la procedurile de recuperare a bunurilor infracționale, inclusiv cu privire la sechestrarea și confiscarea specială și extinsă, precum și cu privire la cooperarea juridică internațională,
- Instruirea conducătorilor instanțelor de judecată și ai procuraturilor și a managerilor operaționali cu privire la managementul riscurilor de corupție,
- Realizarea unui studiu al tuturor cauzelor penale pentru acte de corupție și conexe corupției cu sentințe devenite irevocabile în perioada 2019–2020,
- Examinarea oportunității de instituire a instanțelor/completelor de judecată specializate pe examinarea dosarelor pentru acte de corupție și conexe corupției/ Instituirea instanțelor/completelor de judecată specializate pe examinarea dosarelor pentru acte de corupție și conexe corupției.

13. Evoluții în cadrul instituțional și de politici cu privire la lupta împotriva traficului de ființe umane

GRETA își reiterează recomandarea din cel de-al doilea Raport de evaluare și consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să examineze posibilitatea instituirii unui Raportor național independent sau să desemneze un mecanism independent deja existent pentru a monitoriza activitățile anti trafic realizate de instituțiile de stat.

În Planul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 (HG nr. 461/2018) a fost prevăzută acțiunea: *Efectuarea studiului de fezabilitate cu scopul identificării oportunității instituirii Oficiului/unității raportorului național pentru evaluarea politicilor naționale.* Pe parcursul anului 2020, cu suportul OIM, a fost contractat un expert internațional care a realizat evaluarea independentă a eficienței Direcției Secretariate Permanente de coordonare a politicilor antitrafic și fezabilității instituirii poziției Raportorului Național în domeniul anti-trafic în Moldova¹².

¹² <http://www.antitrafic.gov.md/libview.php?l=en&id=1359&idc=32&t=/Reports/International-partners-Reports/Assessment-of-the-capacity-of-the-Directorate-of-Permanent-Secretariats-of-the-State-Chancellery-of-the->

Subiectul a fost discutat în câteva ședințe de lucru ale Grupului tehnic coordonator al SP, însă nu au fost identificate careva posibilități de a integra funcția de Raportor în altă instituție.

În lipsa unui Raportor național independent, GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să solicite o evaluare externă, independentă a procesului de implementare a Planului național de acțiuni.

În conformitate cu prevederile punctului 4 al HG nr.386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, care prevede faptul că „documentele de politici publice în vigoare care nu se conformează cu prevederile prezentei hotărâri rămân executabile până la finalizarea termenului prevăzut de implementare, dar nu mai mult de 2 ani de la intrarea în vigoare a prezentei hotărâri”, Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 a fost executabilă doar până în luna iunie 2022 și de către Cancelaria de Stat a fost solicitată o evaluare independentă a acesteia. Raportul de evaluare a implementării Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023, a fost elaborat de expertul internațional Hanna Antonova, contractată de C.I. La Strada. Raportul a fost discutat cu specialiștii din domeniul antitrafic, organizațiile societății civile și organizațiile internaționale la data de 23 noiembrie 2022.

În plus, GRETA îndeamnă autoritățile moldovenești să consolideze coordonarea luptei anti trafic prin mărirea numărului de angajați din cadrul Secretariatului permanent care se ocupă de elaborarea și coordonarea implementării Planului național de acțiuni.

Numărul angajaților din SP a rămas același, dar urmare a reformei instituționale care a avut loc în noiembrie 2022 în cadrul CS, responsabilitățile în domeniul TFU, au fost incluse în 2 fișe de post.

14. Măsuri de prevenire și combatere a traficului în scopul exploatării prin muncă

În timp ce laudă măsurile luate de la ce-a de a doua evaluare în vederea prevenirii și combaterii traficului în scopul exploatării prin muncă, GRETA îndeamnă autoritățile moldovenești să ia măsuri suplimentare în vederea prevenirii și combaterii TFU în scopul exploatării prin muncă, în special:

- ***Elaborarea și implementarea campaniilor de sensibilizare pentru persoanele care intenționează să caute de muncă în străinătate și pentru locuitorii sezonieri, în cadrul cărora să li se explice că perfectarea unui pașaport biometric nu oferă automat dreptul de a călători sau de a lucra în străinătate***

Pentru prevenirea cazurilor de TFU și altor infracțiuni conexe, de către angajații CCTP, au fost efectuate în comun cu reprezentanții C. I. „La Strada” 12 vizite la Centrele de plasament temporar a persoanelor strămutate din Ucraina situate în mun. Chișinău, unde au avut loc discuții cu personalul și persoanele strămutate în vederea prevenirii eventualelor situații de risc. În acest sens, de către OIM au fost elaborate și oferite pliante cu informație utilă în limbile engleză și ucraineană, unde erau indicate telefoanele de contact a Liniilor fierbinți.

Pe parcursul 9 luni al anului 2022, de către CCTP pentru informarea publicului larg au fost organizate 16 activități de sensibilizare și informare, inclusiv mediatizări cu plasarea informației pe pagina "politia.md" și "procuratura.md", inclusiv pe rețeaua de socializare Facebook a CCTP.

Prin indicația Procuraturii Generale nr.15-5d/21-112 din 26.01.2021 s-a solicitat procurorilor teritoriali întreprinderea măsurilor organizatorice și de control ierarhic pentru sensibilizarea angajatorilor și angajaților, în vederea prevenirii și combaterii eficiente a cazurilor de TFU, comise în scop de exploatare prin muncă și cazurilor de muncă forțată. La subiect, în scopul reducerii amplitudinii TFU printr-o mai bună informare a populației, au fost organizate activități de sensibilizare atât din perspectiva celor care sunt angajați, cât și din cea a angajatorilor și de comunicare publicului larg despre fenomenul exploatarei și consecințele acestuia, au fost efectuate vizite la întreprinderi de diferite forme organizatoric - juridice, care desfășoară activitate economică, în special din sectorul agricol, zootehnie, construcții și prestări servicii, în vederea familiarizării cu riscurile utilizării muncii nedeclarate, nerespectării drepturilor persoanelor angajate, implicit a timpului de muncă și odihnă, achitării salariului, condițiilor de muncă, cu prioritatea protejării securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă, etc.

ANOFM oferă consultații și informații privind angajarea legală, la baza, fiind contractele individuale de muncă, prin intermediul formularelor on-line parvenite din partea cetățenilor către instituție, telefonic și la sediu. Prin intermediul serviciului telefonic gratuit al Centrului de apel și comunicare al ANOFM, au fost recepționate în total 6647 apeluri privind angajarea legală în țară și/sau peste hotare, dintre care 7768 apeluri au abordat procesul de emigrare. Cetățenii sunt informați privind cele 3 moduri legale de angajare peste hotare în baza Legii nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj: în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, prin intermediul agenților private de ocupare a forței de muncă care dispun de licență și în mod individual în baza unui contract individual de muncă încheiat cu angajatorul înaintea de ieșire din țară.

Consultații se oferă și agenților economici, care sunt interesați de obținerea licenței pentru activitate legată de plasarea în câmpul muncii a cetățenilor moldoveni peste hotare, iar, conform domeniului de competență, ANOFM coordonează acorduri de colaborare și proiecte de contract individual de muncă întru respectarea prevederilor Legii 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurare de șomaj.

În anul 2021, au fost examinate 171 proiecte de contracte de intermediere a muncii, dintre care 132 avizate pozitiv, 137 proiecte de contract individual de muncă dintre care 117 avizate pozitiv. Au fost examinate 123 seturi de acte depuse spre înregistrare în cadrul procedurii de verificare prealabilă a beneficiarului străin, dintre care 103 care corespund prevederilor legale au fost înregistrate la ANOFM. În limita cadrului legal, ANOFM înregistrează contractele individuale de muncă ale cetățenilor ce urmează. a fi angajați peste hotare și contractele de intermediere a muncii. În perioada de referință, la ANOFM au fost înregistrate 6269 contracte individuale de muncă ale cetățenilor angajați în străinătate prin intermediul agenților private și înregistrate în Registrul de evidență 2013 contracte de intermediere a muncii încheiate între agențiile private și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă în străinătate. ANOFM oferă consultații și informații privind angajarea legală, la baza, fiind contractele individuale de muncă, prin intermediul formularelor on-line parvenite din partea cetățenilor către instituție, telefonic și la sediu. Prin intermediul serviciului telefonic gratuit al Centrului de apel și comunicare al ANOFM, au fost recepționate în total 6647 apeluri privind angajarea legală în țară și/sau peste hotare, dintre care 7768 apeluri au abordat procesul

de emigrare. Cetățenii sunt informați privind cele 3 moduri legale de angajare peste hotare în baza Legii nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj: în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, prin intermediul agențiilor private de ocupare a forței de muncă care dispun de licență și în mod individual în baza unui contract individual de muncă încheiat cu angajatorul înaintea de ieșire din țară.

Consultații se oferă și agenților economici, care sunt interesați de obținerea licenței pentru activitate legată de plasarea în câmpul muncii a cetățenilor moldoveni peste hotare, iar, conform domeniului de competență, ANOFM coordonează acorduri de colaborare și proiecte de contract individual de muncă întru respectarea prevederilor Legii 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurare de șomaj.

În anul 2021, au fost examinate 171 proiecte de contracte de intermediere a muncii, dintre care 132 avizate pozitiv, 137 proiecte de contract individual de muncă dintre care 117 avizate pozitiv. Au fost examinate 123 seturi de acte depuse spre înregistrare în cadrul procedurii de verificare prealabilă a beneficiarului străin, dintre care 103 care corespund prevederilor legale au fost înregistrate la ANOFM. În limita cadrului legal, ANOFM înregistrează contractele individuale de muncă ale cetățenilor ce urmează. a fi angajați peste hotare și contractele de intermediere a muncii. În perioada de referință, la ANOFM au fost înregistrate 6269 contracte individuale de muncă ale cetățenilor angajați în străinătate prin intermediul agențiilor private și înregistrate în Registrul de evidență 2013 contracte de intermediere a muncii încheiate între agențiile private și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă în străinătate.

- ***Creșterea numărului inspectorilor de muncă și lărgirea mandatului lor pentru a le permite să aibă un rol primordial în prevenirea și identificarea TFU în scopul exploatării prin muncă, inclusiv să se asigure că inspectorii pot efectua inspecții inopinate***

Începând cu 07.02.2021, în corespundere cu prevederile art. (22) din Legea nr.140-XV din 10.05.2001, ISM exercită controlul de stat asupra activității agențiilor private și a intermediarilor nelicențiați care realizează activitatea legată de plasarea în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor Republicii Moldova în condițiile prevăzute de Legea nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj și de alte acte normative, ceea ce a consolidat rolul lor în prevenirea și combaterea TFU. În perioada de 2021-2022, numărul inspectorilor de muncă nu a fost majorat.

- ***Instruirea inspectorilor de muncă din toată țara, precum și a reprezentanților organelor de drept, procurorilor și judecătorilor, cu privire la combaterea traficului de ființe în scopul exploatării prin muncă și drepturile victimelor***

La 2 iunie 2022, prin prisma proiectului "Către o muncă sigură, sănătoasă și declarată în Ucraina", de către Organizația Internațională a Muncii, s-a efectuat o instruire a inspectorilor muncii de stat și a sindicatelor pentru a ale spori capacitatea de contracarare a muncii forțate și a TFU în contextul războiului din Ucraina.

Instruirile organizate pentru judecători și procurori sunt descrise la pct. 9 mai sus.

- ***Consolidarea cooperării între reprezentanții organelor de drept, inspectorii de muncă, poliția financiară, autoritățile fiscale, sindicatele și alți actori ai***

societății civile, în vederea colectării probelor necesare pentru urmărirea cu succes a cazurilor TFU în scopul exploatarei prin muncă

La 04.11.2020, a fost organizată ședința Consiliului coordonator al organelor de drept cu atribuții în domeniul combaterii TFU, constituit din reprezentanții Procuraturii Generale, Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Procuraturii Anticorupție, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Inspectoratului General al Poliției al MAI, Inspectoratului General al Poliției de Frontieră, Centrului pentru combaterea traficului de persoane. Pe ordinea de zi a ședinței Consiliului coordonator au fost dezbătute un șir de subiecte actuale, inclusiv cazurile de exploatare pe teritoriul țării a persoanelor la stâne, construcții, în agricultură.

- Consolidarea monitorizării agențiilor private de recrutare

Legea nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, prevede în mod implicit rolul Inspectoratului de Stat al Muncii în calitate de autoritate responsabilă de monitorizarea activității agențiilor private prin efectuarea controalelor asupra activității acestora.

ISM este responsabil de realizarea controlului comun cu CCTP la etapa de eliberare/prelungire/reperfectare a licenței de activitate (art.58 al Legii). Controlul și monitorizarea activității agențiilor private și a intermediarilor nelicențiați se realizează de către ISM, cu participarea CCTP, a organului de licențiere și a ANOFM.

În vederea realizării controlului activității agențiilor private și intermediarilor nelicențiați, ISM realizează controale planificate și inopinate în conformitate cu prevederile prezentei legi, Legii nr. 140/2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii, Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător și ale altor acte normative. În cazul exercitării controlului inopinat al activității unei agenții private sau a unui intermediar nelicențiat, ISM poate solicita implicarea în procedura de control a CCTP sau a altor autorități abilitate.

În cadrul procedurii de control asupra activității agențiilor private sau a intermediarilor nelicențiați, ISM urmează să constate următoarele circumstanțe:

a) deținerea unei licențe pentru activitatea legată de plasarea în câmpul muncii în străinătate, precum și valabilitatea actului permisiv;

b) numărul lucrătorilor emigranți plasați în câmpul muncii în străinătate prin intermediul agenției private sau prin intermediarul nelicențiat;

c) perioada de activitate și prezența cazurilor de percepere a unor plăți;

d) corectitudinea informării lucrătorului emigrant cu privire la locul de muncă și drepturile de muncă în cadrul procedurii de intermediere a muncii;

e) intervenția agenției private în soluționarea conflictului sau a litigiului de muncă apărut după plasarea în câmpul muncii a lucrătorului emigrant în străinătate;

f) acțiunile întreprinse de agenția privată în vederea informării autorităților cu privire la plângerile lucrătorilor emigranți recepționate de agenție ce țin de litigiile și conflictele de muncă apărute între beneficiarul străin și lucrătorul emigrant plasat în câmpul muncii, precum și acțiunile întreprinse pentru soluționarea acestora;

g) realizarea procedurii de verificare prealabilă a beneficiarului străin;

h) existența unor plângeri anterioare la adresa agenției private sau beneficiarului străin și natura acestora;

i) implicarea agenției private în repatrierea lucrătorilor emigranți în conformitate cu procedura stabilită de Guvern.

Pentru anul 2022 au fost planificate 27 de controale asupra activității de plasare în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor RM. ISM în perioada 9 luni 2022 a inițiat 20 controale planificate pe domeniul “respectarea cadrului normativ privind activitatea agențiilor private și a intermediarilor nelicențiați care realizează activitatea legată de plasarea în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor RM în străinătate”. Urmare a acțiunilor întreprinse s-a constatat că 8 agenții declară lipsa activității, unei agenții i-a fost retras actul permisiv (licența) și un agent economic a fost radiat din Registru.

Pe parcursul anului 2021, CCTP, în comun cu ISM au verificat 16 agenții de plasare în câmpul muncii a cetățenilor în țară și străinătate. Într-un caz s-au elucidat derogări de la prevederile Legii nr.105/14.06.2018 (cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj).

Potrivit art. 58, alin. (5) din Legea nr. 105/2018, în ziua înregistrării cererii și a documentelor necesare pentru eliberarea/ prelungirea/ reperfectarea licenței, organul de licențiere înștiințează CCTP și ISM pentru a se asigura (cu sau fără solicitarea unei vizite de control din partea organului în cauză) cu privire la corespunderea condițiilor de licențiere. În cel mult 5 zile lucrătoare de la data înștiințării, CCTP și ISM transmit o notificare sau procesul-verbal de control privind rezultatele verificării efectuate.

În perioada 01.01.2022 – 30.09.2022, ISM a examinat 47 demersuri de la Agenția Servicii Publice (“ASP”), cu privire la verificarea corespunderii condițiilor de licențiere stabilite la art. 58 din Legea nr. 105 din 14.06.2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj.

Angajații CCTP cu periodicitate verifică plasarea anunțurilor pe site-urile specializate privind plasarea anunțurilor de angajare în câmpul muncii, care ulterior sunt analizate dacă prezintă semne că, ar putea fi plasate cu scop de a recruta potențiale victime ale TFU. Ca rezultat a monitorizării, pe parcursul 9 luni 2022, au fost întocmite 4 procese-verbale contravenționale persoanelor fizice cu aplicarea amenzilor, iar 3 agenții de plasare în câmpul muncii au fost constatate că activau fără licență, fiind pornită 1 cauză penală conform art. 362¹ Cod penal (Organizarea migrației ilegale) și 2 cauze penale conform art. 190 Cod penal (Escrocherie).

La fel, în scopul prevenirii cazurilor de TFU, cu exploatarea prin muncă au fost verificate în anul 2022, 31 agenții de plasare în câmpul muncii, dintre care 2 agenții au primit aviz negativ de funcționare. Pe parcursul anului 2021, ce către angajații CCTP au fost identificate 2 persoane fizice și 2 persoane juridice care se ocupau de plasare în câmpul muncii a cetățenilor în străinătate, fără înregistrarea agenției în domeniu, urmare a cărui fapt au fost întocmite 2 procese-verbale contravenționale cu aplicarea sancțiunilor sub formă de amendă. Pe cazurile date, a fost sesizat Serviciul Fiscal de Stat.

Periodic sunt organizate ședințe comune de lucru a angajaților Centrului pentru combaterea traficului de persoane și inspectorilor de muncă.

- ***Colaborarea strânsă cu sectorul privat în vederea promovării responsabilității sociale a întreprinderilor, în conformitate cu Principiile directoare privind afacerile și drepturile omului și Recomandarea CM/Rec (2016) 3 privind drepturile omului și afaceri)punctul 172).***

În cadrul vizitelor de control, ISM sensibilizează factorii de decizie asupra responsabilităților ce le revin în conformitate cu principiile Directoare privind afacerile și drepturile omului și Recomandarea CM/Rec (2016).

O plus valoare pentru implemetarea recomandării GRETA *per ansamblu*, reprezintă faptul că la 20 octombrie 2021 Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova (CNSM), pe de o parte Confederația Generală a Muncii din Italia (CGIL), confederația Sindicatelor Muncitorilor din Italia (CISL), Uniunea Muncii din Italia (UIL), pe de altă parte, au semnat la Roma, Italia, un **Acord de Colaborare**. Documentul prevede sporirea protecției lucrătorilor moldoveni aflați în Italia cu statut reglementat și a lucrătorilor italieni ce activează în RM cu statut reglementat.

Conform prevederilor Acordului, părțile vor coopera și desfășura activități în domeniul promovării implementării prevederilor, și după caz, a ratificării Convențiilor, adoptării standardelor și altor instrumente intenționale ce vizează drepturile migranților prin susținerea reciprocă în asigurarea respectării principiilor stipulate în Convențiile, standardele și alte instrumente internaționale cu privire la protecția drepturilor omului și a celor în domeniul muncii. În același timp, Acordul de Colaborare mai prevede intensificarea comunicării și informării privind drepturile migranților, acordarea asistenței lucrătorilor migranți, acordarea suportului în îmbunătățirea condițiilor de muncă și combaterea exploatarei prin muncă.

15. Inițiative sociale pentru grupurile vulnerabile la TFU

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să continue să consolideze prevenirea TFU prin intermediul unor activități sociale, economice și alte măsuri de abilitare a grupurilor vulnerabile la TFU, în special femei, copii, tineri și romi, inclusiv prin promovarea accesului la piața muncii și prin oferirea accesului la învățământul profesional. Ar trebui depuse eforturi suplimentare pentru a promova egalitatea de gen, a combate violența în bază de gen și a stereotipurilor și pentru a susține politici specifice pentru abilitarea femeilor ca mijloc de combatere a cauzelor principale ale TFU.

În contextul marcării la 18 octombrie a „Zilei Europene de luptă împotriva traficului de ființe umane” anual se realizează *Campania națională „Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane”*. În cadrul Campaniei, autoritățile publice centrale și locale în colaborare cu partenerii de dezvoltare și reprezentanți ai societății civile realizează activități de informare a publicului larg la subiectul dat. Astfel, la nivel național în această perioadă au fost organizate mese rotunde, seminare pentru profesioniști și diferite grupuri vulnerabile la tematica respectivă. Despre rezultatele Campaniei se elaborează note informative, care sunt plasate pe www.antitrafic.gov.md.¹³

¹³ <http://www.antitrafic.gov.md/libview.php?l=ro&idc=30&id=1344&t=/Raport/Nationale/Nota-informativa-privind-realizarea-Campaniei-nationale-Saptamana-de-lupta-impotriva-trafficului-de-fiinte-umane-19-25-octombrie-2020>
<http://www.antitrafic.gov.md/libview.php?l=ro&idc=30&id=1374&t=/Raport/Nationale/Nota-informativa-privind-realizarea-Campaniei-nationale-Saptamana-de-lupta-impotriva-trafficului-de-fiinte-umane-18-25-octombrie-2021>

O altă Campanie importantă este *Campania națională „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen”*, care se desfășoară în fiecare an, începând cu Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor – 25 noiembrie și finalizând în Ziua Drepturilor Omului, 10 decembrie. Acțiunea are drept scop prevenirea și combaterea violenței în bază de gen prin creșterea gradului de conștientizare a violenței drept încălcare a drepturilor omului, a consecințelor și costurilor sale, precum și a mecanismelor de combatere la nivel comunitar și național.

Anul 2021 a marcat un pas important pentru Republica Moldova în direcția eliminării violenței în bază de gen prin **ratificarea Convenției de la Istanbul**. Ratificarea Convenției de la Istanbul reprezintă un progres semnificativ în contextul în care pandemia COVID-19 a intensificat cazurile de violență împotriva fetelor și femeilor, în special violența domestică, accentuând necesitatea unor acțiuni ferme și imediate.

În contextul crizei refugiaților din Ucraina, în vederea identificării necesităților grupurilor vulnerabile (femei, copii, persoane în etate, persoane cu dizabilități) cu suportul partenerilor de dezvoltare s-au realizat următoarele analize/evaluări rapide:

- UN Women în colaborare cu OIM a efectuat evaluarea rapidă cu scop de evaluare a necesităților persoanelor refugiate din Ucraina.

- UNFPA a efectuat evaluări rapide pe subiectul violența în baza de gen și auditul de siguranță ale diferitelor centre de plasament temporare pentru refugiați și puncte de trecere a frontierei pentru a identifica riscurile pentru fenomenul violenței în bază de gen, TFU și profilul grupurilor vulnerabile, inclusiv pentru a sprijini adoptarea măsurilor de atenuare a riscurilor în toate sectoarele.

La 5 octombrie 2022 a avut loc un eveniment on-line la care au participat reprezentanți ai diasporei noastre din Franța, Spania, Italia, Germania, Israel, Iordania etc, precum și reprezentanți ai autorităților publice centrale din cadrul Procuraturii Generale, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane, Inspectoratului de Stat al Muncii, Parlamentului, Agenției Naționale de Asistență Socială și CI ”La Strada”. Scopul desfășurării acestei activități a fost de a informa conaționalii noștri din diasporă despre fenomenul TFU, riscurile și consecințele acestuia.

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să ofere resurse pentru mediatorii comunitari instruiți pentru a le permite să identifice potențialele victime și victime ale traficului în cadrul comunităților de romi și să consolideze eforturile pentru a asigura accesul la justiție pentru persoanele din aceste comunități.

Consolidarea comunității roma și îmbunătățirea situației acesteia este unul din dezideratele Guvernului RM. În eforturile sale de a aborda situația comunității romilor, autoritățile moldovenești se ghidează de instrumente și politici implementate la nivelul Uniunii Europene.

Pentru a îmbunătăți situația persoanelor de etnie romă în sectoarele relevante și a asigura participarea lor activă la viața socială și politică din țară, Guvernul RM aprobă și implementează Planurile și Programele privind susținerea populației de etnie romă. Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025, a fost aprobat prin HG nr. 576/2022. Programul este un document de politici publice ce descrie obiectivele și acțiunile pentru susținerea populației de etnie romă din RM ce urmează a fi realizate în domeniile prioritare cum ar fi: educație; sănătate; muncă și dezvoltarea

antreprenorialului; protecție socială și locuințe; participarea romilor în viața publică; combaterea discriminării; cultură și mass-media; activitatea mediatorilor comunitari.

În contextul vulnerabilității sporite a romilor față de fenomenul TFU, un capitol separat al Programului este dedicat măsurilor pentru asigurarea drepturilor persoanelor rome migrante și combaterea TFU în rândul lor. Eforturile autorităților în domeniu vor include:

- organizarea campaniilor de informare cu privire la riscurile și consecințele implicării în fenomenele de migrație ilegală și alte activități criminale;
- acordarea asistenței necesare victimelor/ prezumatelor victime ale TFU de etnie romă în cadrul centrelor prestatoare de servicii specializate;
- acordarea asistenței juridice garantate de stat în vederea asigurării accesului la justiție a victimelor TFU de origine romă, inclusiv informarea victimelor despre dreptul lor la compensație financiară de stat și protecție împotriva intimidării lor în timpul și după investigare/proces de judecată;
- prevenirea traficului de copii și femei de etnie romă în scopuri de exploatare sexuală, prin muncă, implicare în activități de cerșit și alte acțiuni ilicite;
- instruirea mediatorilor comunitari pe platforma e-learning referitor la TFU și metodele de identificare și referire a victimelor și prezumatelor victime din comunitatea romă;
- elaborarea materialelor informative referitor la migrație și TFU, inclusiv cu traducere în limba romani, pentru distribuire în comunitățile de romi.

Unul din instrumentele identificate, aplicabile cu referire la comunitatea de etnie romă, este institutul mediatorului comunitar, care îndeplinește o sarcină importantă în facilitarea procesului de incluziune a etnicilor romi în societate și consolidarea acestora prin asigurarea unui echilibru în cooperarea dintre instituțiile statului și comunitate, facilitând comunicarea și colaborarea dintre acestea.

Adițional, menționăm rolul și valoarea adăugată a activității mediatorului comunitar în domeniul prevenirii și combaterii TFU în cadrul comunităților romi. Responsabilitățile mediatorului comunitar presupun, printre altele, informarea reprezentanților comunității despre regulile de călătorie și de muncă în străinătate, identificarea prezumatelor victime ale TFU, dar și facilitarea accesului victimelor TFU în cadrul comunităților de romi, la asistență și tot spectrul de servicii garantate acestora.

Eforturile considerabile sunt întreprinse pentru formarea profesională continuă a mediatorilor comunitari prin cursuri de instruire și orientare, mese rotunde, ateliere de lucru, conferințe, forumuri, întâlniri și consultări. Tematica instruirilor pentru mediatori este stabilită în colaborare cu ministerele de resort, societatea civilă, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM și alți actori relevanți și cuprinde, în mod obișnuit, diverse domenii, inclusiv aspectele ce țin de prevenirea și combaterea TFU. Menționăm următoarele evenimente de instruire și de formare a mediatorilor comunitari, desfășurate în perioada 2021-2022:

- Seminarul republican de instruire a mediatorilor comunitari „*Formarea profesională a mediatorului comunitar*”, desfășurat la 7 decembrie 2021 cu participarea reprezentanții instituțiilor de stat – MS, MEC, precum și partenerii ARI – Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei GIZ, Primăria mun. Chișinău, Oficiul Avocatul Poporului, Asociația națională a mediatorilor comunitari;

- Atelierul de lucru pentru fortificarea capacităților mediatorului comunitar, desfășurat online la 19 octombrie 2021. Evenimentul a fost organizat de către ARI cu sprijinul Proiectului „Consilierea Guvernului Republicii Moldova în politici economice”, implementat de către GIZ Moldova cu suportul financiar al Ministerului Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare al Germaniei (BMZ) și al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC).

16. Identificarea victimelor traficului

GRETA consideră că autoritățile moldovenești ar trebui să consolideze procesul de identificare a victimelor TFU, în special:

- ***Să asigure că Sistemul național de referire este implementat în mod eficient prin instruirea continuă și sistematică a tuturor profesioniștilor relevanți;***

Prin HG nr.182/2022 a fost aprobat Programul de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire („MNRV”) pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 și Planul de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia, care are drept scop realizarea în practică a drepturilor victimelor infracțiunilor și implementarea Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor.

Aprobarea Programului MNRV a fost determinată de necesitatea soluționării problemelor existente în realizarea drepturilor tuturor victimelor infracțiunilor, precum și de necesitatea adaptării Sistemului național de referire (SNR) pentru asistența și protecția victimelor TFU și a prezumatelor victime la schimbările care au avut loc în societate și politicile publice, dar în primul rând – la nevoile victimelor altor infracțiuni. Programul MNRV conține o descriere detaliată a problemelor existente în funcționarea SNR și a căilor de soluționare a acestora, precum și stabilește procedura de extindere a domeniului de aplicare a modelului SNR, transformându-l în MNRV.

Obiectivele generale ale Programului MNRV vizează:

1. Obiectivul general 1. Crearea modelului MNRV ce asigură coordonarea eficientă a cooperării tuturor actorilor implicați în protecția și realizarea în practică a drepturilor victimelor infracțiunilor;

2. Obiectivul general 2. Asigurarea unei abordări integrate a politicilor și serviciilor destinate victimelor infracțiunilor.

De la aprobarea acestui Program (martie 2022) s-a inițiat în parteneriat cu societatea civilă o analiză a cadrului normativ și practicii de prestare a serviciilor care vizează reintegrarea socială a victimelor TFU în RM. De asemenea se planifică ședințe cu EMT și instruiți până la finele anului 2022 în câteva raioane (cele care au avut în asistență cele mai multe persoane strămutate din Ucraina).

- ***Să elaboreze cursuri de instruire pentru organele de drept cu privire la modul de utilizare TIC în procesul de identificare a victimelor TFU și de colectare de probe, în cooperare cu ONG-urile specializate și sectorul privat***

Următoarele instruiți au avut loc:

- Atelierul de lucru „Abuzul și exploatarea sexuală a copiilor cu utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare”, organizat de INJ, în cadrul cărora au fost instruiți 25 procurori și 20 judecători, 15 consultanți ai procurorului și 15 asistenți judiciari (2 și 14 iunie 2021);

- Instruire (online) cu tematica „Investigarea cazurilor de exploatare și abuz sexual asupra copiilor în mediul online”, organizat de Oficiul Consiliului Europei la Chișinău (08.11.2021), au participat 6 angajați ai CCTP;
- Cursul de instruire național „Recrutarea victimelor traficului de ființe umane pe internet” (06-10.12.2021), au participat 8 angajați ai CCTP;
- Atelier de lucru organizat de C.I. ”La Strada” în parteneriat cu MAI și Ambasada SUA la Chișinău cu tematica ”Identificarea timpurie a victimelor traficului de ființe umane în fluxuri migratorii mixte” (21.07.2022). În cadrul evenimentului au participat reprezentanți ai MAI, MMPS, PG, PCCOCS, CCTP, IGPF, BMA, ANAS.
- ***Să acorde atenție sporită identificării pro-active a victimelor TFU în scopul exploatarei prin muncă a victimelor traficului intern și victimelor în rândul solicitanților de azil și lucrătorii migranți (paragraful 185).***

Angajații CCTP, cu periodicitate verifică plasarea anunțurilor pe site-urile specializate privind plasarea anunțurilor de angajare în câmpul muncii, care ulterior sunt analizate dacă prezintă semne că, ar putea fi plasate cu scop de a recruta potențiale victime ale TFU. La fel, în scopul prevenirii cazurilor de TFU, cu exploatarea prin muncă au fost verificate în anul 2022, 31 agenții de plasare în câmpul muncii, dintre care 2 agenții au primit aviz negativ de funcționare.

Legea nr.241/2005 a stabilit că identificarea victimelor, ca procedură care deschide accesul la asistența necesară, poate fi efectuată atât de către profesioniștii din sectorul ordinii publice, de justiție cât și în afara procesului penal. În acest context a fost elaborat și un *Ghid cu privire la identificarea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane*¹⁴ care stabilește procedură detaliată pentru această identificare care este utilizată de profesioniști.

17. Asistența victimelor, inclusiv la accesul efectiv la serviciile de sănătate publică

GRETA îndeamnă autoritățile să depună eforturi suplimentare pentru a se conforma obligațiilor lor prevăzute la articolul 12 din Convenție și să se asigure că toate victimele TFU primesc asistență și sprijin adecvat, în funcție de nevoile lor. Următoarele măsuri ar trebui realizate:

- ***Să se acorde fonduri adecvate centrelor de asistență și protecție a victimelor și prezumate victime ale TFU, inclusiv prin a face posibilă utilizarea bunurilor confiscate din infracțiunile TFU, precum este prevăzut în art. 15, alineatul 4 din Convenție***

Finanțarea centrelor de prestare a serviciilor specializate sociale, cu statut de instituții publice, se realizează conform normelor metodologice aprobate de către Guvern din resursele financiare ale bugetului de stat. Totodată menționăm că, sumele privind finanțarea anuală a centrelor menționate se actualizează conform coeficientului ratei de inflație.

¹⁴ aprobat prin Ordinul Ministerului Muncii Protecției Sociale și Familiei nr. 33 din 20 februarie 2012

Pentru anul 2020:

Pentru întreținerea a Centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane și centrelor psihosociale de reabilitare a victimelor violenței în familie (7 Centre), au fost executate mijloace financiare în sumă de 10896,9 mii lei, din care:

- pentru Centrul de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane din mun. Chișinău, din bugetul de stat (MSMPS) au fost executate mijloace financiare în volum de 3602,3 mii lei;

- pentru întreținerea Centrului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane din raionul Cahul și Centrelor psihosociale de reabilitare a victimelor violenței în familie din raioanele Anenii Noi, Căușeni, Drochia, Hîncești și mun. Bălți, transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul al II-lea au fost executate mijloace financiare în volum de 7294,6 mii lei

Pentru anul 2021:

În total pentru întreținerea celor 8 Centre (se adaugă Centrul creat nou din UTA Găgăuzia) au fost executate mijloace financiare în sumă de 13067,4 mii lei dintre care:

- pentru Centrul de asistență și protecție a victimelor TFU din mun. Chișinău, din bugetul de stat (MSMPS) au fost executate mijloace financiare în volum de 3587,8 mii lei;

- pentru întreținerea Centrului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane din raionul Cahul și Centrelor psihosociale de reabilitare a victimelor violenței în familie din raioanele Anenii Noi, Căușeni, Drochia, Hîncești și mun. Bălți și UTA Găgăuzia (nou) transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul al II-lea au fost executate mijloace financiare în volum de 9479,6 mii lei.

Pentru anul 2022:

În total pentru întreținerea celor 8 Centre au fost aprobate mijloace financiare în sumă de 14892,5 mii lei, dintre care:

- pentru Centrul de asistență și protecție a victimelor TFU din mun. Chișinău au fost aprobate 4573,4 mii lei;

- pentru întreținerea Centrului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane din raionul Cahul și Centrelor psihosociale de reabilitare a victimelor violenței în familie din raioane prin transferul cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul al II-lea, au fost aprobate 10319,1 mii lei.

- ***Crearea unor centre care să ofere asistență, inclusiv cazare, bărbaților victime ale TFU***

Conform Regulamentului, aprobat prin HG nr. 1263/2016, Agenția Națională Asistență Socială ("ANAS") gestionează activitatea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, mun. Chișinău („CAP”) și a Serviciului de asistență și protecție a bărbaților victime ale traficului de ființe umane („SAP”) din cadrul Centrului de plasament pentru persoane vârstnice și persoane cu dizabilități, mun. Chișinău, în care MMPS exercită calitatea de fondator.

Crearea SAP a reprezentat o activitate inclusă în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023, aprobată prin HG nr. 461/2018.

SAP a fost creat la 16 februarie 2021 și este un serviciu specializat, care prestează servicii de asistență în situații de criză pentru victimele și prezumatele victime ale TFU. Misiunea Serviciului este de a asigura abordarea sistemică a protecției și asistenței victimelor bărbați ale TFU, precum și asigurarea respectării drepturilor acestora prin garantarea accesului necondiționat la protecția necesară și asistență de calitate.

Beneficiarii Serviciului sunt bărbații prezumați sau constatați căroră, le-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale prin infracțiunea de TFU sau alte infracțiuni conexe TFU (munca forțată, sclavia, organizarea migrației ilegale). Serviciile sunt oferite în conformitate cu particularitățile individuale ale beneficiarilor și circumstanțelor cazului, ținând cont de prevederile legale și standardele de calitate.

Gama serviciilor cuprinde:

- plasament temporar și în condiții de siguranță;
- servicii de zi;
- asigurarea cu hrană, haine și obiecte de igienă personală;
- asistență psihologică, socială și juridică;
- acces la servicii medicale;
- consiliere și informare cu privire la drepturile și serviciile disponibile;
- asistență pentru obținerea deprinderilor de viață;
- referirea către serviciile de re/profesionalizare și de angajare în câmpul muncii, etc.
- asigurării accesului /referirii beneficiarilor către alte servicii și facilitează procesul de (re)integrare a beneficiarilor în familia biologică (extinsă) și în comunitate prin cooperare și, după caz, referirea beneficiarilor la expirarea perioadei de plasament către echipele multidisciplinare teritoriale.

În perioada anului 2021 în cadrul SAP au beneficiat de asistență specializată 18 persoane. Dintre care, 14 au beneficiat de plasament și asistență, iar 4 persoane au primit asistență la zi. Beneficiarii au fost admiși în SAP fiind referiți de către CCTP (3), Inspectoratul General de Poliție (4), Procuratura Generală (7) și OIM (4). Din numărul total de asistați, 15 au colaborat cu organele de drept și figurează ca părți vătămate în dosare penale. Pentru 7 beneficiari au fost restabilite actele de identitate/stare civilă. Pentru 2 beneficiari a fost acordată asistența necesară în stabilirea prestațiilor sociale. Totodată, 16 bărbați au beneficiat de serviciile psihologice. Pentru 7 persoane a fost necesar de întocmit raportul de evaluare psihologică (solicitarea organelor de drept). La solicitarea ofițerilor de urmărire penală, psihologul SAP a participat la 4 audieri în cadrul CCTP. De asistență medicală au beneficiat 13 bărbați. Datele despre intervențiile medicale sunt incluse în fisele medicale de evidență, în baza cărora este monitorizarea stării de sănătate pe toată perioada de plasament.

În perioada ianuarie-septembrie 2022 în cadrul SAP au beneficiat de asistență specializată 16 bărbați. Din numărul total de beneficiari, 15 au fost exploatați prin muncă și 1 persoană a fost exploatată sexual. Persoanele asistate în cadrul serviciului, au beneficiat de următoarele servicii: asistență juridică – 1, asistență socială – 16, asistență medicală – 11, asistență psihologică – 16, profesionalizare – 1.

Profilul beneficiarilor asistați, denotă că aceștia provin din familii social vulnerabile sau sunt foști rezidenți ai instituțiilor educaționale de tip internat. Nivelul de studii - general, cu greu pot să scrie și să citească. Din punct de vedere psihologic beneficiarii sunt foarte sensibili, nu pot să-și exteriorizeze emoțiile și trăirile, cu greu discută la tema exploataării lor datorită emoțiilor puternice care le re trăiesc.

- ***Să se asigure că tuturor victimelor TFU li se garantează accesul efectiv la serviciile publice de sănătate prin revizuirea Legii nr. 175/2018 și includerea acestora în categoriile de persoane vulnerabile care beneficiază de asigurare de sănătate***

În conformitate cu prevederile art.6 alin.(1) din Legea nr.1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, statutul de persoană asigurată se acordă de către asigurător ca urmare a achitării primei de asigurare obligatorie de asistență medicală în modul și termenele prevăzute de legislație sau prin includerea în una dintre categoriile de persoane neangajate asigurate de către Guvern. Guvernul are calitatea de asigurat pentru categoriile de persoane neangajate cu domiciliul în Republica Moldova și aflate la evidența instituțiilor abilitate ale Republicii Moldova, specificate la art.4 alin.(4), din Legea nr. 1585/1998, cu excepția persoanelor obligate prin lege să se asigure în mod individual.

Concomitent, toate persoanele, inclusiv cele care nu au statut de persoană asigurată beneficiază de asistență medicală specializată de ambulator și spitalicească, în cazul maladiilor social condiționate cu impact major asupra sănătății publice, acoperite din contul mijloacelor fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală. În acest context, victimele TFU, care nu dețin statut de persoană asigurată în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală, beneficiază gratuit de asistență medicală urgentă prespitalicească, asistență medicală primară, precum și de asistență medicală specializată de ambulator și spitalicească în cazul maladiilor social condiționate cu impact major asupra sănătății publice, cheltuielile respective fiind acoperite din contul mijloacelor fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală. Astfel, remarcăm că accesul victimelor TFU la serviciile medicale, acoperite din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, este garantat conform actelor normative în vigoare.

- ***Sporirea cooperării dintre agențiile publice astfel încât actele victimelor TFU să fie perfectate într-un mod mai eficient***

În scopul asigurării victimelor TFU cu documente de stare civilă necesare pentru eliberarea buletinului de identitate sau a buletinului de identitate provizorie, subdiviziunile competente ale Agenției Servicii Publice asigură prestarea serviciilor de eliberare, în mod gratuit, a certificatelor sau a extraselor de pe actele de stare civilă în baza demersului MMPS sau al structurilor teritoriale de asistență socială sau al MAI dacă persoanele în cauză sunt cetățeni ai RM.

- ***Acordarea asistenței pe termen lung victimelor TFU și facilitarea reintegrării acestora în societate (paragraful 195)***

Reiterăm că prin *HG nr.182/2022 a fost aprobat Programul de creare și dezvoltare a MNRV pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia*, care are drept scop realizarea în practică a drepturilor victimelor infracțiunilor și implementarea Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor.

Totodată, *Legea nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj*, are drept scop prevenirea și reducerea șomajului și a efectelor sociale ale acestuia inclusiv pentru persoanele victime ale traficului de ființe umane TFU. În conformitate art. 25 al prezentei Legi, victimele TFU pot să beneficieze de informații și/sau sprijin specializat cu privire la cererea și oferta forței de muncă, serviciile și măsurile active de ocupare a forței de muncă, condițiile de acces la acestea, metodele de căutare a unui loc de muncă. Informarea se efectuează și prin activități care au drept scop familiarizarea persoanelor privind oportunitățile de angajare prin intermediul ANOFM, metodele de angajare legală în țară și peste hotare, etc.

ANOFM prin intermediul STOFM oferă cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare în scopul creșterii și diversificării competențelor profesionale a beneficiarilor. Pentru șomerii care nu au o profesie sau meserie, are loc instruirea la locul de muncă în cadrul unității în scopul obținerii de cunoștințe, deprinderi, competențe.

În cazul în care șomerii doresc să își inițieze o activitate de antreprenoriat prin care își creează un loc de muncă, STOFM oferă consultanță, asistență și sprijinirea inițierii unei afaceri. În scopul stimulării creării locurilor de muncă și reducerii șomajului, ANOFM acordă subvenții pentru susținerea proiectelor de inițiativă locale prin care se creează locuri de muncă în localitățile rurale. Totodată, șomerii care se angajează la un loc de muncă într-o altă localitate selectată de STOFM, acela beneficiază de o indemnizație unică de încadrare egală cu un salariu mediu lunar pe pentru anul precedent.

18. Prevenirea traficului de copii și identificarea și asistența copiilor victime ale traficului

GRETA îndeamnă o dată în plus autoritățile să își consolideze eforturile în vederea îmbunătățirii și prevenirii traficului de copii și identificarea și asistența copiilor victime ale traficului, în special:

- Utilizarea rezultatelor cercetării și acordarea unei atenții sporite legăturii dintre traficul de copii și utilizarea TIC

În anul 2022, a fost aprobată *HG nr. 347/2022 cu privire la aprobarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia*.¹⁵ Important este de menționat că, paradigma schimbării propusă în prezentul Program național cuprinde intervenții complexe asupra fiecărei probleme prioritare, la nivel de:

- 1) cadru normativ;
- 2) mecanism de furnizare a serviciilor pe categorii de beneficiari;
- 3) investiții pentru instruirea și motivarea resurselor umane, astfel încât să acționeze eficient în vederea protecției fiecărui copil aflat în situație de dificultate;

¹⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131899&lang=ro

4) norme sociale care să contribuie la manifestarea spiritului colectiv de intervenție în susținerea fiecărui copil în situație de risc și care să dicteze comportamentul fiecărui membru al comunității de intoleranță a oricărei forme de abuz și exploatare a copilului;

5) volum de resurse financiare investite în protecția copilului;

6) abordări noi și eficiente în monitorizarea și evaluarea intervențiilor în domeniul protecției copilului.

Obiectivele generale și specifice au fost stabilite în urma unui proces amplu de consultări în vederea identificării domeniilor prioritare de intervenție pe sectorul de protecție a copilului:

1) buna guvernare în domeniul protecției copilului;

2) prevenirea și combaterea violenței în toate mediile și sub toate formele, prin violență asupra copiilor înțelegându-se toate tipurile de violență definite în art. 2 din Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, inclusiv neglijarea copilului, exploatarea prin muncă și traficul de copii;

3) dezinstituționalizarea și îngrijirea alternativă/susținerea familiilor pentru prevenirea separării.

Ordinea acestor priorități a fost stabilită pornind de la percepția participanților la consultări. Copiii au identificat aceleași priorități, pe care le-au plasat în aceeași ordine. Astfel, cele trei obiective generale propun o altă abordare a procesului de stabilire a priorităților de dezvoltare a sistemului de protecție a copilului – una bazată pe impact prin evidențe, instituții puternice, societate informată și activă, precum și prin capacități consolidate de reacție eficientă. Această abordare pune în centrul schimbării copilul și interesul lui superior, pornind de la lecțiile învățate care indică necesitatea ajustării rapide a cadrului normativ, ceea ce ar facilita reacția promptă a sistemului la nevoile copilului și susținerea lui în depășirea situațiilor de criză.

De asemenea, relatăm și faptul că prin *HG nr. 708/2019 a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate*.¹⁶ Centrul regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, de tip Barnahus, este o instituție socială cu specializare înaltă, fără componentă rezidențială, care oferă beneficiarilor servicii de asistență specializată la nivel regional. Beneficiari ai Centrului sânt copiii victime/martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, contra vieții și/sau sănătății, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale copilului o cer, care au sau pot avea impact grav asupra integrității fizice și/sau psihice ai acestora. Beneficiari ai Centrului pot fi și copiii victime/martori ai contravenției de violență în familie sau celei care atentează la viața și sănătatea copilului, atunci când interesele copiilor o cer. Scopul Centrului este de a oferi copilului asistență specializată, care să asigure prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.

Evidențiem faptul că, în cadrul Centrului sunt acordate următoarele tipuri de servicii de asistență specializată:

- audiere în condiții speciale;
- examinare medico-legală;
- evaluare psihologică și după caz și servicii de asistență specializată complementară - asistență pentru asigurarea protecției copilului în situație de risc;
- asistență psihologică în criză;
- informarea prealabilă a copilului despre audiere în condiții speciale;

¹⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119740&lang=ro

- examinare medicală;
- asistență juridică.

Având în vedere că acordarea asistenței integrate copiilor victime/martori ai infracțiunilor este un proces complex și implică specialiști din diverse domenii, sunt necesare proceduri clare pentru acordarea fiecărui tip de asistență în cadrul Centrului, delimitarea rolurilor și responsabilităților tuturor actorilor implicați, a modului de interacțiune, precum și a modalităților de documentare a tuturor proceselor. Astfel, pentru buna funcționare a Serviciului în cauză, la data de 18 februarie 2022 prin ordinul ministrului muncii și protecției sociale a fost aprobat *Manualul operațional*¹⁷ pentru funcționarea Serviciului prenotat.

Manualul operațional descrie acțiunile minime care urmează a fi întreprinse pentru a respecta standardele internaționale și Standardele minime de calitate privind organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a asigura o abordare centrată pe interesele copiilor victime ale violenței și exploatării.

Acest document răspunde și la necesitatea actorilor implicați de a standardiza acțiunile de răspuns pentru a asigura coerența acțiunilor și a elimina dublarea, conflictele și non-complementaritatea. Aceste proceduri au, de asemenea, scopul să asigure continuitatea prestării serviciilor care iau în considerare respectarea drepturilor și opiniilor copiilor, la fiecare etapă și să se asigure că procesul de acordare a serviciilor le permite acestora să-și păstreze demnitatea.

Prin urmare, la începutul anului 2022, MMPS a semnat Contractul nr.12-LD privind achiziția de servicii de asigurare a funcționalității Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, mun. Bălți, astfel **începând cu luna martie 2022, în mun. Bălți și-a început activitatea primul centru de tip Barnahus, menit să asigure prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.** Noul centru va deservi întreaga regiune de nord a republicii, atât Municipiul Bălți, cât și cele 11 raioane ale regiunii, în total 571 de localități.

Concomitent, este important de menționat că, în domeniul prevenirii și combaterii violenței cadrul normativ a fost dezvoltat, și anume menționăm *Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și copiilor separați de părinți, precum și Hotărârea Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*, prin care a fost reglementată obligativitatea reprezentanților instituțiilor de învățământ, sănătate, ordine publică, asistență socială, altor autorități și instituții publice cu atribuții în domeniul protecției copilului:

1) să înregistreze sesizările persoanelor referitor la cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului și/sau să se autosesizeze în situațiile în care au identificat cazuri suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului aplicând procedurile sectoriale;

2) să informeze imediat prin telefon autoritatea tutelară locală, iar în decurs de 24 ore să-i expedieze fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

Actualmente, numărul sesizărilor privind cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic rămâne a fi înalt, în anul 2021 fiind înregistrate 6714 de sesizări și autosesizări. Important de subliniat că creșterea numărului de sesizări recepționate nu trebuie asociată

¹⁷ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/02/Ordin-nr.-18_15.02.2022_Manual-operational-Barnahus.pdf

neapărat cu creșterea fenomenului de violență, neglijare exploatare și trafic, aceasta fiind în primul rând rezultatul sporirii capacităților profesioniștilor din diferite domenii în aplicarea mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

În acest sens, prin Ordinul comun al Ministrului Muncii și Protecției Sociale, Ministrului Sănătății, Ministrului Afacerilor Interne și a Ministrului Educației și Cercetării a fost aprobat *Ghidul de aplicare practică a mecanismului de cooperare intersectorială, în vederea implementării eficiente a prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*.¹⁸

Ghidul oferă un șir de recomandări și informații utile menite să asigure intervenții multisectoriale și multidisciplinare eficiente și de calitate în fiecare caz suspect sau confirmat de violență, abuz, neglijare, exploatare și trafic de copii. Ghidul se adresează tuturor reprezentanților instituțiilor de învățământ, medico-sanitare și de asistență socială, indiferent de forma juridică de organizare a acestora, culturale, de ordine publică, inspectoratul de stat al muncii, altor autorități și instituții publice cu atribuții în domeniul protecției copilului.

Subsidiar, menționăm că, în cadrul unor cercetări efectuate cu suportul partenerilor de dezvoltare s-a identificat asistenții sociali ca un grup cheie de profesioniști care necesită o formare suplimentară și consolidarea capacităților pentru protecția drepturile copiilor victime ale exploatării sexuale și abuzului sexual, inclusiv în ceea ce privește identificarea, raportarea și gestionarea cazurilor de exploatare sexuală și abuz sexual al copiilor. În acest context, în luna martie a anului 2021 a fost dezvoltat un *Material de instruire privind intervenția în cazurile de exploatare sexuală și abuz sexual asupra copiilor*¹⁹ și au fost organizate 3 ateliere regionale de formare profesională în acest sens.

În altă ordine de idei, menționăm că la data de 4 iunie 2014 în Republica Moldova a fost lansat **Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii** care reprezintă un serviciu social cu specializare înaltă fără componentă rezidențială ce oferă: consiliere psiho-emoțională, informare în domeniul protecției drepturilor copilului, consultanță în domeniul protecției drepturilor copilului și referire către instituțiile abilitate să ofere asistența necesară. Serviciului în cauză îi este atribuit, de către Agenția Națională pentru Reglementarea în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației a Republicii Moldova, un număr național unic 116 111 și este gestionat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și implementat de către o organizație neguvernamentală.

Activitatea Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii se bazează pe prevederile Convenției ONU privind drepturile copilului, contribuind la asigurarea faptului că toți copii pot fi auziți și promovându-se cele patru principii de bază ale Convenției: nondiscriminarea; interesul superior al copilului; dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare; respectarea opiniei copilului.

Scopul Serviciului este de a spori nivelul de protecție a copiilor prin oferirea accesului direct și gratuit la consiliere psihologică, suport psiho emoțional și informarea acestora despre drepturile lor și modalitățile cum aceste drepturi pot fi apărute.

Obiectivele Serviciului sunt:

¹⁸ <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2021/12/GHID-de-aplicare-practic%C4%83-a-HG-nr.-270.pdf>

¹⁹ <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/02/Materiale-de-instruire-privind-interven%C8%9Bia-%C3%AEn-cazurile-de-exploatare-sexual%C4%83-%C8%99i-abuz-sexual-asupra-copiilor.pdf>

1) prestarea serviciilor de consiliere psihologică, care răspund necesităților beneficiarilor Serviciului;

2) sporirea accesului copiilor la sistemul de protecție prin aplicarea mecanismului de cooperare intersectorială, aprobat de Guvern;

3) consolidarea sistemului de protecție a copilului în baza analizei datelor privind activitatea Serviciului.

În cadrul Serviciului consilierii realizează următoarele activități:

1) evaluarea necesităților imediate și potențialului risc de expunere a copilului la violență, neglijare, exploatare și/sau încălcare a drepturilor copilului;

2) consilierea și suport la telefon pentru depășirea problemelor psiho-emoționale ale copiilor, precum și ale problemelor de relaționare între părinți/persoane în grija cărora se află copiii, precum și cu alți copii și/sau adulți;

3) informare și consultanță privind drepturile copilului și sistemul de protecție a acestuia;

4) întreprinderea acțiunilor în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

De la lansarea Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii din 4 iunie 2014 până în data de 30 septembrie 2022 au fost recepționate și înregistrate 44 535 apeluri.

În anul 2021, psihologii Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii au recepționat și înregistrat 3 929 apeluri, dintre care 3 324 apeluri unice și 605 apeluri repetate. Pe parcursul anului 2021 au fost asistați 1526 copii în cele 386 apeluri în care psihologii au fost sesizați despre situații de încălcare a drepturilor copiilor.

Conform Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, au fost întocmite și expediate către structurile competente 448 fișe de sesizare privind cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic.

În perioada ianuarie-septembrie 2022 au fost recepționate în total 591 apeluri/cazuri de încălcare a drepturilor copilului dintre care 240 unice și 351 repetate. Specialiștii Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copil, au intervenit în 143 de cazuri unice și 11 cazuri repetate. Conform Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, au fost întocmite și expediate către structurile competente 261 fișe de sesizare privind cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare.

Suplimentar, cu privire la gestionarea crizei de refugiați și în special a copiilor, originari din Ucraina, care beneficiază de protecție pe teritoriul Republicii Moldova (ca rezultat a războiului pe teritoriul Ucrainei) relatăm faptul că prevederile legislației naționale în domeniul protecției copilului stabilește expres că toți copiii sânt egali în drepturi și beneficiază de protecție fără nicio discriminare, indiferent de rasă, naționalitate, cetățenie, origine etnică, sex, limbă, religie, dizabilitate, convingeri, avere sau origine socială²⁰.

Astfel, MMPS și MAI, în scopul asigurării respectării interesului superior al copiilor refugiați a elaborat *proiectul Regulamentului privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situație de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina*, care a fost aprobat de către Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova la data de 14.04.2022.

²⁰ Legea nr. 338/1994 privind drepturile copilului; Legea nr. 140/2013 privind protecția special a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți

Prin urmare, întru executarea prevederilor pct. 21, lit. e) din Regulament vizat au fost aprobate:

a) Ordinul comun al Ministrului Muncii și Protecției Sociale și Ministrului Afacerilor Interne nr. 34/169 din 22 aprilie 2022 privind unele măsuri de implementare a Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, prin care a fost aprobat modelul Actului pentru autorizarea trecerii peste frontiera de stat a Republicii Moldova pe sensul de ieșire a copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat²¹;

b) Ordinul Ministrului Muncii și Protecției Sociale nr. 36 din 05 mai 2022 prin care a fost aprobat modelul Actului de evaluare rapidă a interesului superior al copilului aflat în situație de risc, venit de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina²².

Important de evidențiat că în temeiul actelor prenotate au fost desemnate persoanele responsabile din cadrul autorităților tutelare teritoriale și Poliției de frontieră, care asigură înregistrarea, procesarea și asigurarea asistenței necesare, inclusiv la perfectarea actelor de identitate a copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat.

Regulamentul menționat *supra* stabilește expres că, persoanele desemnate conform pct. 19 asigură informarea persoanelor care călătoresc împreună cu copiii cu privire la condițiile de acordare a protecției internaționale în Republica Moldova și existența serviciului de urgență 112, precum și a serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii (număr unic național 116 111).

În perioada 22.04.2022 – 30.09.2022 au fost identificați 448 de copii neînsoțiți și 947 copii însoțiți neautorizat. Totodată, au fost eliberate 373 acte pentru autorizarea trecerii pe sensul de ieșire.

- ***Asigurarea unui mediu protejat pentru copii aflați în situații de stradă și copii neînsoțiți sau separați care caută azil;***

La propunerea MMPS pentru categoria de copiii identificați fără reprezentanți legali pe teritoriul RM, originari din Ucraina a fost creat și aprobat de către Agenția Națională Asistență Socială în mun. Hâncești, s. Cărpineni un Centru de plasament temporar pentru copii refugiați cu o capacitate de 150 locuri, care oferă protecția corespunzătoare acestei categorii de copii.

De asemenea, MMPS în scopul asigurării bunăstării copiilor originari din Ucraina, care au fost identificați fără reprezentanți legali pe teritoriul RM întreprinde măsuri în vederea dezvoltării serviciilor sociale prietenoase copilului și anume serviciile sociale de tip familial - Asistență parentală profesionistă și Casă de copii de tip familial, unde vor fi plasați temporar acești copii.

Astfel, MMPS în comun cu partenerii de dezvoltare sunt în proces de a dezvolta suplimentar cca 30 de servicii sociale - Asistență parentală profesionistă, în unitățile administrativ-teritoriale Dondușeni, Orhei și Căușeni.

De asemenea, MMPS, în contextul declarării stării de urgență pe întreg teritoriu al Republicii Moldova și acordării complexe refugiaților din Ucraina, în special copiilor și familiilor cu copii vă aduce la cunoștință că, la inițiativa UNICEF Moldova au fost create centre de sprijin pentru copii și familii, numite "Puncte Albastre" (Blue Dots), care sunt amplasate de-a lungul rutelor de tranzit ale persoanelor strămutate (punctele de frontieră Palanca, Otaci, Leușeni și Sculeni), care oferă servicii conform nevoilor urgente ale familiilor cu copii, cum ar

²¹ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/04/Ordin-34_169-MMPS_MAI.pdf

²² https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/05/Ordin-nr.-36_05.05.2022_Modelul-actului-de-evaluare-rapida.pdf

fi: informare și consiliere, spații prietenoase copiilor, consiliere psihologică și suport în ceea ce privește igiena, sănătatea și nutriția, precum și consiliere juridică de bază, servicii de referire pentru cazuri de violență sau probleme de sănătate. De asemenea, în vederea asigurării acordării unei asistențe complexe copiilor și familiilor cu copii în cadrul acestor centre de sprijin, au fost delegați câte un reprezentant a structurii teritoriale de asistență socială pentru a acorda, conform competențelor funcționale asistența necesară.

- ***Consolidarea capacităților și resurselor profesioniștilor din domeniu protecției copilului***

A se vedea instruirile descrise la *pct. 9 Autorități specializate și organe de coordonare și pct. 16. Identificarea victimelor traficului*, mai sus.

De asemenea, pe lângă instruirile organizate de autoritățile publice, menționăm:

- Pe parcursul anului 2022 circa 300 de specialiști din zona de Nord, responsabili de protecția copiilor victime/martori ai infracțiunilor, au fost instruiți de CNPAC cu privire la atitudinile și valorile față de fenomenul violenței. În cadrul instruirilor au fost abordate subiectele precum comunicarea cu copilul victimă a violenței; Mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatarei și traficului; funcționarea serviciului Barnahus și cooperarea multidisciplinară în cadrul acestuia;
- În 2022, 12 juriști și psihologi din Sudul și Nordul țării au participat la programul de formare a interviuatorilor în domeniul audierii copilului victimă/martor al infracțiunii. Programul a fost organizat de CNPAC în parteneriat cu Institutul Național al Justiției, Ministerul Justiției și UNICEF Moldova.
- Pe parcursul 2021, aproximativ 700 de lucrători medicali au fost informați și sensibilizați cu referire la problema abuzului sexual asupra copiilor. Specialiștii au învățat instrumente și modalități de identificare și raportare a acestor cazuri. Evenimentele au fost organizate de CNPAC.

- ***Sensibilizarea publicului cu privire la traficul de copii și a diferitelor manifestări ale sale (inclusiv cerșetorie forțată, căsătorie forțată și criminalitate forțată)***

A se vedea Campaniile descrise la *pct. 15. Inițiative sociale pentru grupurile vulnerabile la TFU*, mai sus.

De asemenea, anual, la 30 ianuarie, în RM se marchează *Ziua Internațională pentru Nonviolență* în școală, al cărei scop este promovarea ideii de educare a copiilor în spiritul păcii, armoniei, solidarității, respectului, toleranței, dialogului, cooperării.

Violența online nu se limitează la sediul școlii, însă sistemul educațional joacă un rol important în soluționarea problemelor de acest gen. Astfel, MMPS încurajează cadrele didactice, elevii și părinții să sesizeze organele competente despre cazurile de violență asupra copilului.

Totodată, în fiecare an, la 8 februarie este marcată *Ziua siguranței pe Internet*, cu genericul „Împreună pentru un internet mai bun”. Scopul zilei este acela de a mobiliza cetățenii, societatea civilă, companiile, autoritățile să asigure un internet mai bun și mai sigur pentru tinerii utilizatori de Internet. În școlile din Republica Moldova această zi este marcată din anul 2012 prin organizarea unui șir de acțiuni la care participă elevii, părinții acestora și cadrele didactice. Astfel, în perioada 08-11 februarie 2022, în instituțiile de învățământ primar,

gimnazial și liceal publice și private din țară s-au desfășurat activități de promovare a utilizării Internetului într-un mod util și sigur. Au avut loc sesiuni de informare pentru elevi, profesori și părinți, în cadrul cărora au fost abordate subiecte cu privire la riscurile utilizării internetului prin plasarea conținutului cu caracter personal, pericolul grooming-ului și cyberbullying-ului, explorarea sigură a Internetului, gestionarea situațiilor neplăcute etc.

De asemenea, CI „La Strada”, care deține calitatea de comitet National SID în Republica Moldova, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării și cu susținerea financiară a Ambasadei SUA la Chișinău, a dat startul Campaniei de informare cu privire la siguranța în mediul virtual. Pe parcursul câtorva săptămâni au avut loc mai multe evenimente, activități, concursuri și proiecte în domeniul siguranței online. Acțiunile organizate în cadrul acestei campanii au contribuit la consolidarea eforturilor adulților în vederea creării unui spațiu sigur pentru copii în mediul online și în scopul prevenirii oricăror forme de abuz a copiilor în spațiul virtual. Aceste evenimente și activități se regăsesc pe platforma digitală.²³

- ***Asigurarea faptului că ONG-urile specializate primesc finanțare adecvată.***

La 23.09.2022 a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 656/2022 privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă a proiectelor organizațiilor necomerciale. Proiectul prevede stabilirea cadrului general privind cerințele/condițiile/ principiile de atribuire a finanțărilor nerambursabile din bugetul de stat pentru proiectele implementate de către organizațiile necomerciale. Măsurile propuse prin acest Regulament vor fi finanțate în limita alocațiilor bugetare aprobate prin legea/decizia bugetară anuală.

19. Perioada de recuperare și reflecție

GRETA consideră că procedura de acordare a perioadei de recuperare și reflecție trebuie precizată și toate agențiile care ar putea întâlni victime ale TFU (inclusiv autoritățile de migrațiune și azil) ar trebui să primească instrucțiuni clare cum să sublinieze necesitatea acordării perioadei de recuperare și reflecție așa cum este definită în Convenție, adică acesta să nu fie condiționată de cooperarea victimei și să fie acordată victimelor înainte să facă declarații oficiale anchetatorilor. Mai mult, autoritățile ar trebui să se asigure că victimele TFU sunt informate în mod sistematic cu privire la perioada de recuperare și reflecție.

Conform cadrului normativ în domeniul prevenirii și combaterii TFU, statul, prin organele și organizațiile competente, întreprind măsuri prompte de identificare și referire a victimelor TFU la serviciile de protecție și asistență, acordându-le o perioadă de reflecție de 30 de zile. Astfel, acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimelor de a face declarații și de a participa la procesul de urmărire a traficantilor, nici de domiciliul sau reședința temporară a victimei.

De către organele de drept au fost elaborate instrucțiuni clare privind drepturile victimelor în perioada de recuperare și reflecție și sublinierea faptului că acestea nu se vor condiționa de cooperarea victimei cu autoritățile de aplicare a legii. Mai mult ca atât, presupusa victimă a traficului i se oferă perioada de reflecție și deja la această fază poate beneficia de cazare și alte servicii la Centrele de plasament.

²³ www.siguronline.md